

9315

**ADANA İLİ KIR TOPLUM YAPISI
İÇİNDE KADININ YERİ**

İPEK SARPTÜRK

**Ç.Ü. FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Ocak 1990
ADANA**

**T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi**

Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç.Dr. Mustafa SOYSAL

[Signature]

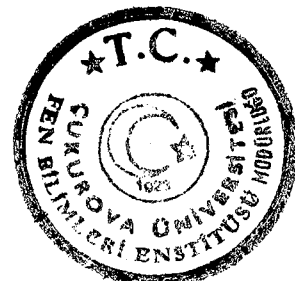
Üye: Prof.Dr. Oğuz Yurdakul

Üye: Prof.Dr. Yaşar Gürgen

Kod no: 387

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

[Signature]
Prof.Dr. Ural DİNÇ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge Listesi.....	I
ÖZ	II
ABSTRACT.....	III
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	2
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	2
3. MATERYAL ve METOD	4
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	6
4.1. İncelenen Köylerde Yerleşme Şekilleri ve Nüfus Gelişmeleri	6
4.1.1. Yerleşme-Mesken Şekilleri ve Ev Eşyaları	6
4.1.2. Nüfus Miktarı ve Nüfus Gelişmeleri	7
4.2. İncelenen Ailelerde Nüfusun Sosyo-Ekonomik Yapısı	9
4.2.1. Aile Büyüklüğü	9
4.2.2. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	9
4.2.3. Eğitim Durumu	10
4.2.4. Arazi ve Hayvan Yarıkları	13
4.2.5. Gelir Durumu	14
4.3. Kırsal Aile Yapısı	16
4.3.1. Aile Biçimi	16
4.3.2. Evlilik	17
4.3.2.1. Medeni Durum	17
4.3.2.2. Eş Seçimi	18
4.3.2.3. Evlilik Yaşı ve Eşlerin Akrabalık Durumları	19
4.3.3. Aile İçi İlişkiler	20
4.3.3.1. Karı-Koca İlişkileri.....	20
4.3.3.2. Anne-Çocuk İlişkileri	22
4.4. Kırsal Yaşam İçinde Kadın	23
4.4.1. Beslenme	23
4.4.2. Sağlık	26

	<u>Sayfa No</u>
4.4.3. Giyim	27
4.4.4. Alışveriş	28
4.4.5. İş	29
4.4.5.1. Ev İşleri	31
4.4.5.2. İşletme İçi ve İşletme Dışı Diğer İşler	33
4.4.6. Boş Zamanları Değerlendirme	35
4.5. Aile Planlaması	36
4.6. Kırsal Yaşam İçinde Kadının Statüsü	39
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	40
ÖZET	43
SUMMARY	45
KAYNAKLAR	47
TEŞEKKÜR	49
ÖZGEÇMİŞ	50

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1 . İncelenen Köylerin Konumları ve Nüfus Miktarları	5
Çizelge 2 . Deneklerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	6
Çizelge 3. Seçilmiş Yıllar İtibariyle İncelenen Köylerin Nüfus Miktarları	8
Çizelge 4. İncelenen Köylerde Ortalama Aile Büyüklüğü	9
Çizelge 5. İncelenen Ailelerde Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı	10
Çizelge 6. İncelenen Aile Üyelerinin Cinsiyete Göre Eğitim Durumları	11
Çizelge 7. Yaş Gruplarına Göre Deneklerin Eğitim Durumları	12
Çizelge 8. İncelenen Ailelerde Arazilerin Tasarruf Şekilleri ve Kullanım Durumları	14
Çizelge 9. İncelenen Ailelerin Gelir Durumları	15
Çizelge 10. İncelenen Köylerde Aile Biçimleri	16
Çizelge 11. İncelenen Ailelerdeki Bireylerin Medeni Hali	17
Çizelge 12. Yaş Gruplarına Göre Deneklerin Eş Seçimi	18
Çizelge 13. İncelenen Ailelerde Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre İlk Evlilik Yaşı	19
Çizelge 14. Deneklerin Evde Yaptıkları Ürünler	24
Çizelge 15. Deneklerin Ürünleri Evde Yapma Nedenleri	25
Çizelge 16. Deneklerin Şehire veya İlçeye Alışveriş İçin Gitme Sıklıkları	28
Çizelge 17. Deneklerin Yaptıkları İşler	29
Çizelge 18. Deneklerin Bir Yıl Boyunca Yaptıkları İşlere Göre Ortalama Çalışma Süreleri	30
Çizelge 19. Yaş Gruplarına Göre Deneklere Ev İşlerinde Aile Üyelerinin Yardım Etme Durumları.....	32
Çizelge 20. Deneklerin İşletme İçinde Yaptıkları Tarımsal Faaliyetler	33
Çizelge 21. Deneklerin İşletme İçinde Yaptıkları Tarımsal Faaliyetlerin Niteliklerine Göre Dağılımı	34
Çizelge 22. Deneklerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri	35
Çizelge 23. Bir Aile İçin Normal Çocuk Sayısı	37
Çizelge 24. Yaş Gruplarına Göre Deneklerin Aile Planlaması Konusundaki Görüşleri	38

ÖZ

Bu araştırmada, Adana ili Yüreğir, Karaisalı, Karataş ve Kozan ilçelerine bağlı farklı konumlardaki köylerde, kadının yerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda; kırsal alanda yaşayan, evlenen, çocuk sahibi olan, ev işleriyle birlikte tarımsal üretim faaliyetlerine de önemli ölçüde katılan kadınların, kır toplum yapısı içindeki yeri ve sorunları belirlenmiştir. Ayrıca bu çalışmada köy kadınlarının ev ekonomisine olan katkıları da incelenmiştir.

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the place of women in the rural community in the villages of Yüreğir, Karaisalı, Karataş and Kozan counties in Adana.

As a result of this research, problems and the place of women who live in the rural areas have been determined. The married women with her children participate significantly in the agricultural production to home economics have also been examined.

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Kırsal alan denilince, sosyolojik bakımdan köylük yerlerin oluşturduğu kesim anlaşılmaktadır. 1985 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, ülkemizde tüzel kişiliğe sahip 36.022 muhtarlık köy ve bucak bulunmaktadır (DİE, 1989). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kırsal alanda henüz köy niteliğine kavuşmamış "köy altı" yerleşme birimi sayısı da 52.398 olarak gösterilmiştir (DPT, 1979). Böylece kırsal Türkiye'de bugün toplam yerleşme birimleri sayısı 88.420 olup, bu yerleşmelerde ülke nüfusunun %47,0'si (23.798.701 kişi) yaşamaktadır (DİE, 1989).

Türkiye ekonomisinde son yıllardaki gelişmelere paralel olarak, sanayi ve özellikle de hizmet sektöründe çalışan nüfus oranı artmıştır. Tarım kesiminde çalışan nüfus, 1955-1988 yılları arasında azalmakla birlikte, halen işgücünün en çok yığıldığı sektör olma özelliğini korumaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı 1988 değerlerine göre, aktif nüfusun yaklaşık %55'i tarım sektöründe çalışmaktadır (DPT, 1989b). 1985 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, tarım sektöründe çalışan nüfusun %46,5'ini erkek, %53,5'ini de kadın nüfus oluşturmaktadır (DİE, 1989). Buradan da anlaşılabileceği gibi, tarım sektöründe çalışan nüfusun yarısından biraz fazlasını kadın işgücü oluşturmaktadır.

Köy kadınları ev işlerinin yanı sıra, bitkisel ve hayvansal üretimle de uğraşmaktadır. Bu bakımdan kentlerde yaşayan hem cinslerine kıyasla, daha yoğun ve daha güç koşullarda çalışmaktadırlar. Gelenek ve göreneklerin sırtlarına yüklediği ve bu nedenle yalnız onların yapması gereken işlerle dopdolu bir yaşamı vardır. Üretimi arttırmak için çiftlik işlerinde çalışmakta, aynı zamanda ev işlerini de çoğunlukla tek başlarına yürütmektedirler (ÖZBAŞ, 1974). Ayrıca, çiftçinin üretim amacıyla çalıştığı ahır, tarla ve bahçesinde veya üretimini değerlendirdiği iş yerlerinde verimli çalışması, maddi ve manevi huzurunu sağlayan düzenli bir ev ve aile yaşamına bağlıdır. Bu da yine kadının elindedir. O halde kadının yaşamındaki değişiklikler ve gelişmeler kısa zamanda aile yaşamına olduğu kadar, tarımsal üretime de yansımaktadır.

Tarım sektöründe yer alan işgücünün çoğunluğunu oluşturan kadınların çalışmaları, erkeklerin yanı sıra "ek işgücü" gibi değerlendirilmektedir. Genelde "ücretsiz aile işçisi" statüsünde olan kadınların, ev ve ülke ekonomisine olan gerçek katkıları belirlenememektedir.

Öz olarak kadın; ev işleri, çocuk ve hayvan bakımının yanı sıra, bazı tarla işlerine de "kol gücü" ile katılmaktadır. Bu bakımdan köy kadının gerek evin ekonomik ve gerekse sosyal yapısı içinde çok önemli bir yere sahip olduğu göz ardı edilmemelidir.

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Ülkemizde bugüne değin "kır toplum yapısı içinde kadının yeri"ni araştıran ve inceleyen çok az sayıda kaynakla karşılaşmıştır. Bu nedenle köy kadınlarının kır toplum yapısı içindeki sosyal statülerine ilişkin yeterli bilgi yoktur.

İşte bu araştırmanın amacı; kırsal alanda yaşayan, evlenen, çocuk sahibi olan, ev işleriyle birlikte tarımsal üretim faaliyetlerine de tüm güçleriyle katılan kadınların kır toplum yapısı içindeki yerini ve sorunlarını belirleyebilmektir. Ayrıca elde edilen bilgilerin ışığında, köy kadınlarının ev ekonomisine olan katkılarının da ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamına, Adana ilinin Yüreğir, Karaisalı, Karataş ve Kozan ilçelerinin dokuz köyü girmektedir. Bu köylerde yaşayan 52 kadından alınan bilgilerin yardımıyla, kır toplum yapısı içinde kadının yerinin belirlenmesine çalışılacaktır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Ülkemizde kadını çeşitli açılardan ele alarak inceleyen çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Fakat kır toplum yapısı içinde kadının incelenmesine yönelik araştırmalara pek rastlanılmamıştır. Ülkemizde genelde kırsal aile yapısı içinde kadınların yaşantısında ana hatlarıyla incelenmiştir.

Araştırma ile doğrudan ve dolaylı olarak ilgili bazı çalışmalar aşağıda belirtilmiştir.

ŞAHİNKAYA (1966), Orta Anadolu'da beş ile bağlı köylerde aile yapısını araştırmıştır. Ailelerin sosyo-ekonomik tüm özelliklerini inceleyerek, ortaya koymuştur.

ŞAHİNKAYA (1970), Hatay bölgesinde köy ve kentte aile mutluluğu ve çocuk ölümleri üzerine bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada da özellikle aile planlaması, doğum ve çocuk ölümlerine ilişkin konuların üzerinde durulmuştur.

TİMUR (1972), kırsal toplum yapısı içinde aile yapısını çok kapsamlı bir biçimde ele alarak incelemiştir. Türkiye genelinde farklı bölgelerde yapmış olduğu araştırmalar sonucunda, ülkenin kırsal kesimlerinde yaşayan halkın aile yaşantılarını her yönüyle ortaya koymuştur.

ÖZBAŞ (1974), Konya iline bağlı Çarıklar köyünde aile hayatını kapsamlı bir şekilde incelemiştir. Köylerdeki mesken ve yerleşme şekillerini, ailelerin beslenme durumlarını, giyim ve el sanatlarını, boş zamanların değerlendirilmesini ve ailenin kuruluşuna ilişkin konuları araştırmıştır.

TAN (1979), farklı toplumlarda ve farklı yüzyıllarda kadınların ekonomik yaşamlarını ve eğitim düzeylerini incelemiştir. Ayrıca Türk toplumu içerisinde kadınların ekonomik yaşama katkıları konusunda araştırmıştır.

BECK ve KEDDİE (1980), editörlüğünü yaptıkları "Women In The Muslim World" adlı eserde, tüm İslam ülkelerinde kadınların yerlerinin ve önemlerinin belirtilmesine çalışmışlardır. Bu eserde, Türk toplum hayatında da kadın, çeşitli yönleriyle ele alınarak incelenmiştir. Kırsal kesimde yaşayan kadınlar, çeşitli yönleriyle diğer İslam ülkelerindeki kadınlarla karşılaştırılmıştır.

BERLAN ve Ark. (1980), Fransa'da kır toplum yapısında ve tarım sektöründe kadının yerinin belirlenmesine çalışmışlardır. Farklı ürün desenine sahip işletmelerde kadın işgücünün tarımsal üretime olan katkılarını, aile üyeleri arasındaki rol dağılımı ve işbölümünü incelemişlerdir.

ABADAN-UNAT (1982), "Türk Toplumunda Kadın" konulu seminerde tartışılmış olan konuları, editörlüğünü üstlendiği "Türk Toplumunda Kadın" adlı eserde bir araya getirmiştir. Bu eserde, Türk kadının gerek kırsal, gerekse kentsel kesimlerde tüm sosyo-ekonomik sorunlarının incelenmesine çalışılmıştır.

SKAMAY-MEEKS(1982), Amerika Birleşik Devletleri'nde kır toplum yapısı içinde kadının yerini ve önemini belirlemeye çalışmıştır. Kırsal kesimde kadınların tarımsal eğitim düzeylerini, çalışma hayatında karşılaştıkları sorunları erkeklerle karşılaştırarak incelemiştir.

BOKEMEIER ve Ark. (1983), kırsal ve kentsel kesimlerde yaşayan kadınların çalışma durumlarını incelemişlerdir. Kırsal kesimlerde yaşayan kadınların işletme içinde ve işletme dışında işgücü kullanımlarını, kentsel kesimlerde yaşayan kadınların işgücü kullanımlarıyla karşılaştırmışlardır.

ŞAHİNKAYA (1983), Diyarbakır iline bağlı Merkez köylerinde aile yapısını araştırmıştır. Evlilik ve aile içi ilişkilerin yanı sıra, özellikle doğum ve aile planlaması konularının üzerinde durmuştur.

DPT (1989), Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Raporunda aile kavramı kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Ailenin tarihsel gelişimi, toplumsal değişim ve Türkiye'de aile, aile ve çocuklar arasındaki ilişkiler üzerinde durulmuştur.

SOYSAL (1989), Adana iline bağlı köylerde aile yapısını incelemiştir. Aile büyüklüğü, biçimi, evlilik ve aile planlaması konularını araştırmıştır.

3. MATERİYAL ve METOD

Araştırmanın ana materyal kaynağını dokuz köyde 52 evli kadından, mülakat yoluyla derlenen bilgiler oluşturmıştır. Ayrıca Devlet İstatistik Enstitüsü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu'ndan konuyla ilgili gerekli bilgiler alınmıştır.

Bu çalışmada, sosyal bilimlerde yapılan birçok araştırmada olduğu gibi "gayeli örnekleme" metodu tercih edilmiştir.

Bu araştırmanın uygulama alanı, Adana ili Yüreğir, Karataş, Karaisalı ve Kozan ilçelerine bağlı köylerdir. Örnek köyler; konumlarına, büyük yerleşme merkezlerine (şehir,ilçe) uzaklık-yakınlık durumlarına, ulaşım olanaklarının var olmasına ve nüfus miktarları faktörlerine dayanılarak "gayeli" olarak seçilmiştir.

Kuruluş yerlerine göre ova, eşik ve dağ olarak üç ayrı konumda incelenen köylerde, her köy grubunun kendi içinde homojen özellikler taşıması nedeniyle; üç ova, üç eşik ve üç dağ köyünde çalışılması yeterli görülmüştür. Bu köylerden tesadüfi olarak seçilmiş on evli kadınla "ön araştırma" yapılarak anket formu denenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Türkiye kırsal kesiminde ortalama aile genişliğinin 6 kişinin biraz üzerinde olduğu kimi araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır (TİMUR, 1972; SARAN, 1984; DPT, 1989a). Üte yandan Adana ili köylerinde yapılan bir araştırmada bu değer 6,3 olarak bulunmuştur (SOYSAL, 1989). Bu araştırma sonuçlarına göre, aile genişliği yaklaşık 6 olarak kabul edilmiştir. Böylece 1985 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarından yararlanılarak, her köyün hane sayısı yaklaşık olarak belirlenmiştir. İncelenen köylerin muhtarlarıyla yapılan görüşmelerde, hesaplanmış hane sayılarının gerçeğe çok yakın olduğu saptanmıştır. Bu değerleri dikkate alarak, incelenen köylerde toplam nüfusun 6.214 ve hane sayısının da 1.035 olduğu belirlenmiştir.

Gayeli örneklemenin bir çeşidi olan kota metodunda, büyük kümelerde %1 ve daha az örnekleme oranıyla çalışıldığı halde, küçük kümelerde bu oran %10-15'e kadar yükselebilmektedir. Örnek hacminin belirlenmesinde, örnekleme oranının %5'ten küçük olması durumunda, anakitlenin sonsuz bir küme olarak işlem göreceği olması dikkate alınmıştır (GÜNEŞ ve ARIKAN, 1985). Ana kitlenin sonlu bir küme olması, finansman miktarı, mevcut personel sayısı ve zaman faktörünün kısıtlayıcı etkileri ve seçilen köylerin homojen bir yapıya sahip olması nedeniyle, sınır olarak kabul edilen %5 örnekleme oranı yeterli görülmüştür. 1.035 hanenin %5'i olan 52 hanede oturan evli kadınlarla mülakat yapılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan köylerin konumları ve nüfus miktarlarına ilişkin bilgiler Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. İncelenen Köylerin Konumları ve Nüfus Miktarları

Köyün Adı	Köyün Konumu	İncelenen Aile Sayısı	Toplam Hane Sayısı	Toplam Köy Nüfusu
Çavuşlu	Ova	4	49	295
Kadıköy	Ova	4	61	366
Çotlu	Ova	13	308	1.845
Kocaveliler	Eşik saha	4	86	518
Sevinçli	Eşik saha	7	186	1.117
Kılıçlı	Eşik saha	10	233	1.399
Gülüşlü	Dağlık alan	3	24	143
Maraşlı	Dağlık alan	3	37	222
Gildirli	Dağlık alan	4	51	309
Toplam	-	52	1.035	6.214

Kaynak: DİE, 1985 Genel Nüfus Sayımı - Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, 1989, Ankara.

Çizelge 1'den de görüldüğü gibi, köyler itibarıyla örnek hacminin dağılımı, hane sayılarına göre yapılmıştır. Her hanede genelde bir evli veya dul kadının bulunacağı varsayılmıştır.

Dağ köylerinde nüfusun ova köylerine kıyasla az olması nedeniyle, dağ köylerine düşen örnek sayısı daha sağlıklı sonuçlar alabilmek amacıyla arttırılmış, ova köyleri de aynı oranda azaltılmıştır. Böylece dağılımın aslı bozulmadan daha dengeli hale getirilmiştir.

Ön araştırma sırasında köy muhtarlarının yardımıyla köyde sürekli olarak oturan evli ve dul kadınların yaşları önceden belirlenmiş ve buna göre gruplandırılmıştır. Görüşülecek olan denekler, yaşlarına göre "gayeli" olarak seçilmişlerdir. Görüşülen deneklerin yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2. Deneklerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Denek Sayısı	%
19-28	8	15,4
29-38	14	27,0
39-48	15	28,8
49-60	15	28,8
Toplam	52	100,0

Çizelge 2'de yer alan bu yaş gruplarına giren evli ve dul kadınların örnek sayılarının, gerçek sayılarıyla doğru orantılı olarak belirlenmesine çalışılmıştır.

Sonuçta, mülakat yöntemiyle derlenen verilerin dökümleri ve bunlara ilişkin gerekli hesaplamalar yapılarak çizelgelere aktarılmıştır.

Konuların içeriğine göre, değerlendirmelerin bazılarında "incelenen köyler", bazılarında da "yaş grupları" dikkate alınmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. İncelenen Köylerde Yerleşme Şekilleri ve Nüfus Gelişmeleri

4.1.1. Yerleşme-Mesken Şekilleri ve Ev Eşyaları

Ülkemizde "topluköy" egemen olan yerleşim biçimidir. Bunlara "yığın" veya "küme" köylerde denilebilir; düzensiz, plansız, sıkışık veya gevşektirler (DENKER, 1977).

İncelenen dokuz köy de, yerleşme şekli açısından topluköy görünümündedir. Köyler genellikle merkezde sık, dışa doğru gevşek dokulu bir yapıya sahiptirler. Ayrıca bu yerleşim birimleri, düzenli bir köy içi yol ağına sahip olmamaları nedeniyle de, plansız topluköy biçimindedirler.

Öte yandan araştırma kapsamına alınan köylerde meskenlerin büyük çoğunluğu beşik çatılı, tek veya iki katlı olarak düzenlenmiştir. İki katlı olan meskenlerin alt katını samanlık, hayvan barınakları ve tarım alet ve makinalarının depo edildiği bölmeler oluşturmaktadır. Üst katta ise, oturma ve yatma amacına yönelik odalar yer almaktadır.

İncelenen 52 ailede meskenlerin 51'inin (%98,1) tuvaleti, 47'sinin (%90,4) banyosu ve 40'ının da (%76,9) mutfağı bulunmaktadır. Meskenlerin büyük çoğunluğunda tuvalet evin dışındadır. Banyo ise genelde evin içinde olup, bir perdeyle ayrılmış, ufak bir bölmeden meydana gelmiştir. Özellikle taştan yapılmış eski geleneksel tipteki meskenlerde mutfak, balkon veya teras denilebilecek evin ön kısmında bulunmaktadır. Ayrıca tek katlı meskenlerde evin bahçesinde de yer alabilmektedir. Meskenin içinde mutfağı bulunan ailelerin sayısı oldukça azdır. Meskenlerin 12'sinde (%23,1) ise mutfak yoktur. Meskenin içinde oturma odasının bir köşesine tüpgaz koyarak, burasını mutfak gibi kullanan ailelere de rastlanılmıştır.

Meskenlerde bulunan ortalama oda sayısı 3,1'dir. Öte yandan 52 meskenin 24'ü (%46,2) beton, 19'u (%36,5) taş, 6'sı (%11,5) toprak, 3'ü (%5,8) ise ahşaptır. Özellikle son 20 yılda yapılmış olan meskenlerin beton olduğu, daha eski meskenlerin ise genelde taştan yapıldığı belirlenmiştir.

İncelenen 52 aileden 41'inin (%78,8) meskeni mülk, 3'ü (%5,8) kira ve 8'i (%15,4) ise akraba veya tanıdık birinin evinde ücretsiz olarak oturmaktadır.

İncelenen tüm köylerde en büyük sorun, içme ve kullanma suyu yetersizliğidir. İncelenen 52 ailenin sadece 18'inin (%34,6) meskeninin içinden su akmaktadır. 16'sı (%30,8) bahçelerindeki çeşmeden su alırken, 18'i de (%34,6) köy çeşmesinden meskenlerine su taşımaktadırlar.

İncelenen 52 ailenin bazı önemli ev eşyalarına sahip olma durumları da şöyledir: 45 ailenin (%86,5) meskeninde buzdolabı, ütü, dikiş makinası, 37'sinde (%71,1) televizyon, 7'sinde (%13,5) çamaşır makinası ve 4'ünde de (%7,7) telefon bulunduğu belirlenmiştir. Buzdolabı ve ütünün günümüzde artık zorunlu ihtiyaç maddesi olduğunu düşünen kadınlar, dikiş makinasını da çeyizleriyle birlikte getirmektedirler. Televizyonu ise özellikle çocuklar, genç kızlar ve hammlar istemektedirler. Evlerde çamaşır makinasına sahip olma durumu oldukça azdır. Bunun nedeni, bugün de kadınların büyük çoğunluğunun bahçede ateş yakarak geniş bir kazanda çamaşırlarını yıkamaları ve bu durumu da son derece doğal karşılamalarıdır.

4.1.2. Nüfus Miktarı ve Nüfus Gelişmeleri

Türkiye'de kır nüfusu 1927'den bugüne dek, mutlak olarak artmakla birlikte, oransal olarak giderek azalmaktadır. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren bu azalış daha da hızlanmıştır. 1950 yılında toplam nüfus içerisinde kır nüfusunun payı %75 iken, 1985 yılında bu oran %47'ye düşmüştür. 1985 Genel Nüfus Sayımında kır nüfusunun, hem mutlak hemde oransal olarak azaldığı görülmektedir (DİE, 1989). Bu gerilemenin başlıca nedeni, kırın itici gücünden kaynaklanan köyden kente göç olgusudur.

İncelenen köylerin seçilmiş yıllar itibariyle nüfus gelişmeleri Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3. Seçilmiş Yıllar İtibariyle İncelenen Köylerin Nüfus Miktarları

Köyün Adı	YILLAR		
	1965	1975	1985
Çavuşlu	426	243	295
Kadıköy	578	485	366
Çotlu-	885	1.043	1.845
Kocaveliler	497	463	518
Sevinçli	984	1.040	1.117
Kılıçlı	888	991	1.399
Gülüşlü	285	274	143
Maraşlı	325	398	222
Gildirli	363	556	309
Toplam	5.231	5.493	6.214
Ortalama	581,2	610,3	690,4

Kaynak: DİE, 1965-1975 Genel Nüfus Sayımları-İdari Bölünüş,
1968-1977, Ankara.
DİE, 1985 Genel Nüfus Sayımı-Nüfusun Sosyal ve Ekonomik
Nitelikleri, 1989, Ankara.

Çizelge 3 incelendiğinde, özellikle dağlık alanda bulunan Gülüşlü, Maraşlı ve Gildirli'de (Karaisalı) ve ovada bulunan Kadıköy'de (Yüreğir) son 10 yılda nüfusta önemli ölçüde azalmalar olmuştur. Türkiye genelinde olduğu gibi, bu köylerde de nüfus azalışının başlıca nedeni, şehire (özellikle Adana'ya) yapılan göçlerdir. Bu göçlerin en önemli nedenleri arasında; topraksızlık ve geçim darlığı, şehirde iş bulma olanakları ve çocukların eğitimi gibi faktörler sayılabilir.

Öte yandan, incelenen köylerin toplam nüfus miktarlarında-az olmakla birlikte-nüfus artışı vardır. Toplam nüfus endeksi 1965 yılında 100,0 olarak kabul edilirse, 1975 yılında 105,0'e, 1985 yılında da 118,8'e yükselmiştir. İncelenen köylerin çoğundan kente göç olmakla birlikte, doğurganlık oranının yüksekliği ve özellikle ova köylerinde geçici tarım işçilerinin de köy nüfusuna dahil edilmeleri nedeniyle, nüfus artışı meydana gelmektedir.

4.2. İncelenen Ailelerde Nüfusun Sosyo-Ekonomik Yapısı

4.2.1. Aile Büyüklüğü

Kırsal Türkiye'de aynı çatı altında yaşayan aile üyeleri sayısının fazla olduğu, bazı araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Kırsal alanda ortalama aile büyüklüğü DPT'ne (1970) göre 6,6, Timur'a (1972) göre 6,1, Saran'a (1984) göre 6,2 ve yine DPT'ne (1989) göre de 6,2'dir.

İncelenen 52 ailede ise ortalama aile genişliği 5,6 olarak bulunmuştur (Çizelge 4).

Çizelge 4. İncelenen Köylerde Ortalama Aile Büyüklüğü

Köyün Adı	İncelenen Aile Sayısı	Toplam Aile Üyeleri Sayısı(*)	Ortalama Aile Büyüklüğü
Çavuşlu	4	15	3,75
Kadıköy	4	25	6,25
Çotlu	13	74	5,69
Kocaveliler	4	26	6,50
Sevinçli	7	41	5,86
Kılıçlı	10	64	6,40
Gülüşlü	3	11	3,67
Maraşlı	3	11	3,67
Gildirli	4	25	6,25
Toplam/Ort.	52	292	5,61

(*) Aynı çatı altında oturanlar dahil edilmiştir.

Çizelge 4 incelendiğinde, özellikle köyden şehire göçün yoğun olduğu Çavuşlu (Karataş), Gülüşlü ve Maraşlı (Karaisalı) gibi köylerde, aile büyüklüğünün diğer köylere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Aile büyüklüğü üzerinde genelde göç olgusu önemli etken faktörlerden birisi olarak düşünülebilir.

4.2.2. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Kırsal alanda erken yaşta yapılan evlilikler ve doğurganlığın yüksek düzeyde olması nedeniyle, Türk köyleri genelde genç bir nüfus yapısına sahiptirler.

1985 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, kırsal alanda yaşayan toplam nüfusun %40,9'unu 0-14 yaş grubu oluşturmaktadır. Ayrıca %53,7'si 15-64, %5,3'ü de 65 ve daha yukarı yaştaki kişilerden oluşmaktadır. Kırsal alanda yaşayan halkın %51,0'i kadın, %49,0'u da erkektir (DİE, 1989).

Araştırma alanında incelenen ailelerin yaş ve cinsiyet gruplarına göre dağılımı, Çizelge 5'te gösterilmiştir.

Çizelge 5. İncelenen Ailelerde Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Kadın		Erkek		Toplam Aile Üyeleri	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-6	26	16,2	19	14,5	45	15,4
7-14	35	21,7	33	25,2	68	23,3
15-64	95	59,0	78	59,6	173	59,3
65 +	5	3,1	1	0,7	6	2,0
Toplam	161	100,0	131	100,0	292	100,0

İncelenen köyler, genç bir nüfus yapısına sahiptir. Toplam nüfusun %38,7'sini 0-14 yaş grubu oluşturmaktadır. Ayrıca %59,3'ü 15-64, %2,0'si de 65 yaş ve üzerindeki kişilerden oluşmaktadır (Çizelge 5). Bu durumda toplam nüfusun yaklaşık %59'unu oluşturan çalışabilir durumda olan "aktif nüfus"un, geriye kalan %41'lik nüfusu beslediği söylenebilir.

İncelenen ailelerde nüfusun %55,1'i kadın, %44,9'u da erkektir. Köylerde erkek nüfus oranının daha düşük olmasının nedeni, erkeklerin (özellikle gençlerin) iç göçlere katılma oranının daha yüksek olmasıdır.

4.2.3. Eğitim Durumu

Türkiye'de gerek kentsel, gerekse kırsal alanda okuryazarlık oranı hızla yükselmektedir. Nüfusun okuryazarlık durumunun belirlendiği ilk genel nüfus sayımı olan 1935'te okuryazar olanların oranı %19,2 iken, 1985'te bu oran %77,3'e ulaşmıştır (DİE, 1989).

Kırsal kesimde, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ilköğrenimin zorunlu tutulması, okulsuz köylerin sayısının giderek azalması ve son yıllarda başlatılan okuma-yazma seferberliği nedeniyle, okuryazar ve ilkokul mezunu olanların sayısı sürekli

artmaktadır. 1985 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, kır nüfusunun %69,7'si okuryazardır. Okuryazarlık durumu cinsiyete göre incelendiğinde, erkeklerin %80,5'inin, kadınların da %59,4'ünün okuryazar oldukları anlaşılmaktadır (DİE, 1989).

Araştırma kapsamına alınan ailelerde 7 ve daha yukarı yaştaki kişilerin eğitim durumlarına ilişkin bilgiler Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. İncelenen Aile Üyelerinin Cinsiyete Göre Eğitim Durumları (*)

Eğitim Durumu	Kadın		Erkek		Toplam Aile Üyeleri	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuryazar Olmayan	36	26,7	8	7,1	44	17,8
Okuryazar Olan	8	5,9	7	6,2	15	6,1
İlkokula Devam Eden	24	17,8	17	15,2	41	16,6
İlkokul Mezunu	60	44,5	60	53,6	120	48,6
Ortaokul veya Dengi						
Okula Devam Eden	2	1,5	6	5,4	8	3,2
Ortaokul veya Dengi						
Okul Mezunu	1	0,7	3	2,7	4	1,6
Lise veya Dengi						
Okula Devam Eden	1	0,7	2	1,8	3	1,2
Lise veya Dengi						
Okul Mezunu	2	1,5	7	6,2	9	3,7
Üniversite veya						
Yüksekokula Devam eden	1	0,7	1	0,9	2	0,8
Üniversite veya						
Yüksekokul Mezunu	-	-	1	0,9	1	0,4
Toplam	135	100,0	112	100,0	247	100,0

(*) 7 ve daha yukarı yaştaki bireyler dahil edilmiştir.

Çizelge 6'dan da görüldüğü gibi, 7 ve daha yukarı yaşlardaki aile üyelerinin %17,8'i okuma-yazma bilmezken, %82,2'si okuryazardır. Demek oluyor ki, araştırma alanında okuryazarlık oranı, Türkiye ortalamasının (%77,3) üzerindedir. Bunun en önemli nedeni, incelenen köylerin Çukurova gibi gelişmiş bir bölgede yer alması ve dolayısıyla tüm köylerde ilkokul bulunmasıdır.

Ancak okuryazarlık durumu cinsiyete göre değişmektedir. Araştırma kapsamına alınan ailelerde kadın aile üyelerinin yaklaşık %27'sinin okuryazarlığı yok iken, erkek aile üyelerinde bu oran ancak %7 dolaylarında kalmaktadır. Köylerde bugün de "kızların okula gönderilmemesi gerektiğini" düşünen aileler bulunmaktadır. İncelenen köylerin hiçbirinde ortokul ve lise yoktur. Bu nedenle çocukların ilkokul sonrası eğitimlerine devam edebilmeleri için, köy dışına (il, ilçe) gitmeleri zorunlu olmaktadır. Köy dışında bir okula özellikle erkek, çok seyrek olarak ta kız çocukları gönderilmektedir. Köy dışında eğitimlerini sürdürenler genellikle yakın akraba yanında kalmaktadırlar.

Görüşülen deneklerin yaş gruplarına göre eğitim durumları Çizelge 7'de gösterilmiştir.

Çizelge 7. Yaş Gruplarına Göre Deneklerin Eğitim Durumları (*)

Yaş Grupları	Okuryazar Olmayan		Okuryazar Olan		İlkokul Mezunu		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
19-28	1	12,5	3	37,5	4	50,0	8	100,0
29-38	4	28,6	2	14,3	8	57,1	14	100,0
39-48	9	60,0	1	6,7	5	33,3	15	100,0
49-60	14	93,3	1	6,7	-	-	15	100,0
Toplam/Ort.	28	53,8	7	13,5	17	32,7	52	100,0

(*) Görüşülen denekler arasında ilkokul sonrası eğitimine devam eden hiçkimseye rastlanmamıştır.

Çizelge 7'den de görüldüğü gibi, deneklerin yaklaşık %54'ünün okuryazarlığı yoktur. Özellikle 49-60 yaş grubunu oluşturan kişiler arasında bu oranın %90'ı aştığı görülmektedir. Yaşla ilkokula devam etme arasındaki ilişki, burada ortaya çıkmaktadır. Görüşülen deneklerin yaşları küçüldükçe, ilkokulu bitirenlerin sayısı artmaktadır. 19-28 yaş grubunu oluşturan kadınların çoğunluğu ilkokul sonrası eğitimlerine devam etmek istediklerini, ancak ailelerinin izin vermediğini söylemişlerdir. Diğer yaş gruplarındaki kadınların çoğunluğu ise, kendi eğitimleriyle ilgili görüşlerini "köy yerinde ilkokulu bitirdikten sonra, daha yüksek okullara devam etmek gereksizdir" şeklinde dile getirmişlerdir.

Öte yandan kendi eğitimleri için "ilkokul yeterlidir" diyen kadınların aynı konuda çocuklarına ilişkin düşünceleri biraz daha farklıdır. Çocuğu olan 50 denekten 20'si (%40,0) kız çocuklarını "istedikleri yere kadar" okutacaklarını söylerken,

19'u (%38,0) "ilkokul yeterlidir" görüşündedir. Ayrıca deneklerden 8'i (%16,0) "üniversite" veya "yüksek okul" bitirmelerini isterken, 3'ü (%6,0) ise "hiç okumamaları daha iyi olur" demiştir. Genç kuşakta "istediği yere kadar okutma" düşüncesi ağırlık kazanırken, ilerleyen yaşla birlikte, kız çocukları için istenen eğitim düzeyide giderek gerilemektedir. Nitekim "okumasın" diyenlerin hepsi, 40 yaşın üzerindeki deneklerdir.

Diğer taraftan erkek çocuklarda durum kızlara göre daha farklıdır. Çocuğu olan 50 kadının 29'u (%58,0) erkek çocuklarını istedikleri yere kadar okutacaklarını belirtirken, 9'u (%18,0) üniversite veya yüksekokulu, 4'ü (%8,0) lise veya meslek lisesini ve 8'ide (%16,0) ilkokulu bitirmesinin yeterli olacağını söylemişlerdir. Erkek çocukları için "okumasın" diyen kadın deneye rastlanmamıştır.

Köy toplumunda erkek için eğitim genelde "son derece gerekli" olarak düşünülürken, böyle bir düşünce genelde kız çocukları için söz konusu olmamaktadır. Kız çocuklarının köy dışındaki okullara gönderilmek istenmemesinin nedenleri arasında, ekonomik açıdan ailelerin gelir düzeylerinin yetersizliği, kız çocuklarının "evin namusu" sayılmaları ve "kısmeti açılınca" erken yaşta evlendirilmeleri gibi gerekçeler gösterilmiştir.

4.2.4. Arazi ve Hayvan Varlıkları

Adana ili sınırları içinde bulunan arazilerin büyük çoğunluğu, mülk (%60,9) arazilerdir. Arazilerde yetiştirilen başlıca ürünler; pamuk, tahıllar ve turuncgillerdir. İşlenen arazilerin %98,5'i tarla arazisi olarak kullanılmaktadır (ATO, 1984).

İncelenen ailelerde de Adana ilinin bu özelliklerine benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Çizelge 8).

Çizelge 8. İncelenen Ailelerde Arazilerin Tasarruf Şekilleri ve Kullanım Durumları

	Toplam Arazi Genişlikleri (da)	Ortalama Arazi Genişlikleri (da)	%
Arazi Tasarruf Şekilleri			
Mülk	1.100	21,1	51,9
Kira	597	11,5	28,2
Ortak	421	8,1	19,9
Toplam	2.118	40,7	100,0
Arazi Kullanım Durumları			
Tarla(*)	2.100	40,4	99,2
Sebze	18	0,3	0,8
Toplam	2.118	40,7	100,0

(*) Denekler nadase bırakılan arazileride bu grup içerisinde belirtmişlerdir.

Çizelge 8 incelendiğinde, arazilerin yaklaşık %52'sinin mülk arazi, toplam işlenen arazilerin yaklaşık %99'unda tarla arazisi olduğu görülmektedir. Ekilen başlıca ürünler; buğday, arpa ve pamuktur. Özellikle dağ köylerinde ürünlerden elde edilen verimler oldukça düşüktür. Toprakların verimsizliği ve sulama olanaklarının yetersizliği verim düşüklüğüne neden olmaktadır.

İncelenen ailelerin hayvan varlıkları 80 süt sığırmı, 145 koyun, 3 keçi ve 248 kanatlı olarak belirtilmiştir. Ancak dağ köylerinde küçükbaş hayvan, özellikle keçi yetiştiriciliğinin yaygın olduğu düşünülürse, bu konumdaki köylerde az sayıda keçi varlığına sahip ailelere rastlanması son derece dikkat çekicidir.

4.2.5. Gelir Durumu

Kırsal kesimde yaşayan halkın gelirinin genelde ülke ortalamasından daha düşük olması ve bölgeler arasında da bazı farklılıkların görülmesi son derece doğaldır. Ülkemizde genellikle kırsal gelirin batıdan doğuya doğru gidildikçe azaldığı söylenebilir.

Araştırma kapsamına alınan köylerdeki ailelerin gelir durumları Çizelge 9'da gösterilmiştir.

Çizelge 9. İncelenen Ailelerin Gelir Durumları (*)

Gelir Grupları (1000 TL/ay)	Aile Sayısı	Ortalama Aile Geliri (1000 TL/ay)	Kişi Sayısı	Kişi Başına Düşen Ortalama Gelir (1000 TL/ay)
50- 99	14	74,2	66	15,7
100 - 199	17	148,2	109	23,1
200 - 349	15	274,0	87	47,2
350 - 500	6	425,0	30	85,0
Toplam/Ort.	52	197,5	292	35,3

(*) Ailelerin 1989 yılı itibariyle gelir durumları belirlenmiştir.

Çizelge 9'dan da görüldüğü gibi, incelenen ailelerin ortalama aylık geliri yaklaşık 200.000 TL. dir. Kişi başına düşen ortalama aylık gelir ise, yaklaşık 35.000 TL. dir. İncelenen ailelerin ortalama gelirlerinin ve kişi başına düşen gelirin oldukça düşük olduğu söylenebilir. Ailelerin elde ettikleri gelirin önemli bir bölümü tarımsal üretime dayanmaktadır.

İncelenen köylerin topoğrafik durumlarına göre, ortalama aile geliri ve kişi başına düşen gelir değişmektedir. Nitekim ova köylerinde yaşayan ailelerin gelirleri, genelde dağ köylerine göre daha yüksektir. Dağ köylerinde yaşayan ailelerin topraklarının yetersizliği ve verim düşüklüğü nedeniyle, gelir düzeyleri de düşüktür.

Kırsal kesimde yaşayan halkın gelir düşüklüğüne; arazi mülkiyet dağılımlarındaki dengesizlikler, düşük tarla ve hayvan verimi ve işsizlik neden olmaktadır. Ayrıca, köylerde ücretli işgücüne düşük ücret ödenir ve köylerin gelirleri büyük arazi sahiplerinin yaşadığı şehirlere akar. Köyde yalnız muhtar, öğretmen, imam, köy bekçisi gibi az sayıda kişinin düzenli ve dolayısıyla belirli gelirleri vardır.

Tarımdan veya herhangi bir geçici işten elde edilen gelirler düzenli değildir ve yıldan yıla değişir. Özellikle tarımdan elde edilen gelirler, genelde hava koşullarına bağlı olarak dalgalanmalar gösterir. Hava koşullarının kötü gittiği yıllarda, gelirlerde de önemli azalmalar olabilir.

4.3. Kırsal Aile Yapısı

4.3.1. Aile Biçimi

Türkiye'de kırsal alanda, karı-koca ve bekar çocuklardan oluşan "çekirdek aile" biçiminin egemen olduğu, bazı araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Türkiye genelinde yapılmış olan bu araştırma sonuçlarına göre, çekirdek aile oranı %50'nin üzerindedir (TİMUR, 1972; SARAN, 1984; DPT, 1989a).

Ülkemizin kırsal kesiminde özlenen "geleneksel aile" tipidir. Fakat ülke genelinde "çekirdek aile" tipi giderek daha da yaygınlaşmaktadır. Çekirdek aile, baba evinin "oğul vermesi" sonucu ortaya çıkmaktadır. Baba evinin oğul vermesi (dışa taşması) köy içine olabileceği gibi, köy hatta ülke dışına da olabilir. Ancak Ülkemizde çekirdek aile biçiminin ortaya çıkışının temel nedeni olarak, köyden şehire göç olgusu gösterilebilir (TÜTENGİL, 1984; GÜREL, 1986; SOYSAL, 1989).

İncelenen köylerde aile biçimlerine ilişkin bilgiler Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10. İncelenen Köylerde Aile Biçimleri.

Köyler	Çekirdek		Geniş		Eksik	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çavuşlu	3	75,0	-	-	1	25,0
Kadıköy	2	50,0	1	25,0	1	25,0
Çotlu	10	76,9	-	-	3	23,1
Kocaveliler	4	100,0	-	-	-	-
Sevinçli	5	71,4	2	28,6	-	-
Kılıçlı	6	60,0	3	30,0	1	10,0
Gülüşlü	3	100,0	-	-	-	-
Maraşlı	2	66,7	1	33,3	-	-
Gildirli	3	75,0	1	25,0	-	-
Toplam/Ort.	38	73,1	8	15,4	6	11,5

Çizelge 10'dan da görüldüğü gibi incelenen ailelerin yaklaşık %73'ü çekirdek (modern), %15'i geniş (geleneksel) ve %12'si de eksik (parçalanmış) aile biçimindedir. Çekirdek aile oranının kırsal Türkiye ortalamasından daha yüksek

çıkmasında başlıca neden, incelenen köylerin çoğundan şehire yoğun göç olmasıdır. Özellikle şehire yoğun göçün olduğu dağ köylerinde (Gülüslü, Maraşlı, Gildirli) ve şehire yakın bazı köylerde (Çotlu, Sevinçli) çekirdek aile oranının yüksekliği daha açık bir şekilde görülmektedir. Şehire göç olgusunun yansısı, bir bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısında aile biçimi üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

İncelenen köylerde "geniş aile" tipi önemini büyük ölçüde yitirmiştir. Bu da köylerde göç nedeniyle "yapısal" bir değişimin söz konusu olduğunu göstermektedir. İncelenen köylerde eksik ailelerin oluşumuna kocanın ölümü neden olmuştur. Görüşülen deneklerin hiçbirinde boşanma olayına rastlanmamıştır.

4.3.2. Evlilik

4.3.2.1. Medeni Durum

Ülkemizde evlilik oranının yüksek olduğu bilinmektedir. 1985 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, 12 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusun %60,2'si evli olarak gösterilmiştir (DİE, 1989). Ülkemizde erken yaşlarda yapılan evlilikler, bu oranın yüksek bir değere ulaşmasına neden olmaktadır.

İncelenen ailelerde 15 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusun medeni durumları Çizelge 11'de gösterilmiştir.

Çizelge 11. İncelenen Ailelerdeki Bireylerin Medeni Hali

Medeni Hali	Sayı	%
Bekar	67	37,4
Evli	102	57,0
Dul	10	5,6
Toplam	179	100,0

Çizelge 11'den de görüldüğü gibi, 15 yaş ve üzerindeki bireylerin yaklaşık %57'si evli, %37'si bekar, %6'sı da duldur. Bekar olanların oranının yüksekliği, köylerde de artık küçük yaşlarda yapılan evliliklerin giderek azaldığını göstermektedir. Nitekim incelenen ailelerde, aile üyelerinden sadece bir kişinin 13 yaşında, diğerlerinin de 15 ve daha yukarı yaşlarda evlendikleri saptanmıştır.

4.3.2.2. Eş Seçimi

Ülkemizde kırsal kesimde eş seçiminde "aile büyüklerinin kararı"nın önemli bir rol oynadığı, bazı araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır (ŞAHİNKAYA,1966; TİMUR, 1972; YILDIRAK, 1973; SARAN, 1984; SOYSAL, 1989).

İncelenen köylerde görüşülen deneklerin eş seçimlerinde de aile büyüklerinin kararlarının önemli ölçüde etkili olduğu görülmektedir (Çizelge 12).

Çizelge 12. Yaş Gruplarına Göre Deneklerin Eş Seçimi.

Yaş Grupları	Kendi Rızası Olmadan Ailenin Kararı		Kendi Rızasıyla Kendi Kararı		Kendi Kararı		Kendi Kararıyla	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
19-28	3	37,5	4	50,0	-	-	1	12,5
29-38	5	35,7	6	42,9	2	14,3	1	7,1
39-48	12	80,0	3	20,0	-	-	-	-
49-60	12	80,0	2	13,3	1	6,7	-	-
Toplam/ Ortalama	32	61,5	15	28,9	3	5,8	2	3,8

Çizelge 12'den de görüldüğü gibi, "kendi rızası olmadan, aile kararıyla" evlendirilen kadınların oranı %61,5 gibi oldukça yüksek bir değerdedir. Bu oranın 39 yaş ve üzerindeki deneklerde önemli ölçüde arttığı dikkati çekmektedir. "Ailenin kararı, kendi rızasıyla "evlenenler, yine yaş grupları itibarıyla farklılık göstermektedirler. Genç grupta en yüksek olan oran (%50,0), 49-60 yaş grubunda en düşük değerdedir (%13,3). Ayrıca kendileri karar veren kadınlar yine 19-38 yaş arası kuşakta yoğunlaşmıştır. Kendileri karar veren ve ailenin onayını almayan iki kadın kaçarak evlenmişlerdir.

Eş seçimi konusunda, genç kadınlar ve genç kızlar arasında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Özellikle genç kızlar aile büyüklerinin seçtiği birisiyle evlenmeyi pek istememektedirler. Bunun yerine daha önceden tanıyıp, hoşlandıkları veya tanıştırdıktan sonra bir süre birarada bulunup, görüşebilecekleri kişilerle evlenmeyi düşünmektedirler. Bu da, eş seçiminin gelecekte daha bilinçli olarak yapılmasına neden olacaktır.

4.3.2.3. Evlilik Yaşı ve Eşlerin Akrabalık Durumları

Ülkemizde evlilik yaşı kentlerden kırsal kesimlere doğru gidildikçe düşmektedir. Kırsal kesimde ilk evlilik yaşı bazı araştırmalarda, kadınlar için yaklaşık 16-18, erkekler için de 19-22 olarak bulunmuştur (DPT, 1970; YILDIRAK, 1973; ŞAHİNKAYA, 1983; SARAN, 1984; SOYSAL, 1989).

Araştırma kapsamına giren köylerde genç kız ve erkeklerin ilk evlilik yaşları Çizelge 13'de gösterilmiştir.

Çizelge 13. İncelenen Ailelerde Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre İlk Evlilik Yaşı

Yaş Grupları	Ortalama İlk Evlilik Yaşı	
	Kadın	Erkek
19-28	19,5	22,3
29-38	20,2	23,1
39-48	20,1	23,5
49-60	17,4	22,7
Ortalama	19,3	23,0

Geçmiş yıllara göre ilk evlilik yaşının hem kadınlar (19), hem de erkekler (23) için yükselmiş olduğu Çizelge 13'ten anlaşılmaktadır. Yaş grupları itibarıyla ilk evlilik yaşı incelendiğinde, 49-60 yaş arası grupta evlilik yaşının düştüğü görülmektedir.

Görüşülen 52 denekten 37'sinin (%71,1) yaşı kocasından küçüktür. Bu kadınlardan 24'ünün (%64,9) yaşı kocasından 2-5 yaş arası daha küçüktür. Görüşülen deneklerin 8'i (%15,4) kocalarıyla yaşıt iken, 7'sinin (%13,5) yaşı da kocasından büyüktür.

İncelenen köylerde genelde, askerliğini bitirip gelen gençlerin biran önce evlendirilmesi düşüncesi yaygındır. Kızların da iyi bir kısmet çıktığı zaman evlendirilmeleri düşünülür. Özellikle anneler kızlarını şehirde yaşayan birisiyle (memur, işçi vb.) evlendirmeyi istemektedirler. Denekler köy yaşam koşullarının kadınlar için çok zor olduğuna, böyle bir evlilik sonucu kızlarının şehirde daha rahat edebileceğine inanmaktadırlar.

Aile içinde önce büyüklerin evlendirilmesi kuralı halen geçerliliğini korumaktadır. Özellikle kız çocukları açısından bu kurala özenle uyulmaktadır. Çünkü

kızların evlenme sıralarının bozulması durumunda, büyük kızın "evde kalmış" bir genç kız durumuna düşebileceği fikri yaygındır.

Görüşülen 52 deneğin 15'inin (%28,8) eşiyle yakın akrabalığı bulunmaktadır. Geçmiş yıllara göre akraba evliliklerinde önemli bir azalma söz konusu olmasına rağmen, yaklaşık %29 oranındaki ikinci dereceden akraba evliliği oldukça yüksek bir değerdir. Akraba evliliklerinin başlıca nedeni, aileler arasında "denklik" durumunun sağlanmasıdır. Daha açık bir deyişle, ailenin ve seçilen eşin önceden çok iyi bir şekilde tanınması, malın bölünmemesi gibi sosyo-ekonomik faktörlerin önemli rolü olduğu söylenebilir. Akraba evliliği yapan 15 kadının 10'unun (%66,7) hala veya amcaoğullarıyla, 5'inin de (%33,3) teyze veya dayıoğullarıyla evlendikleri saptanmıştır.

İncelenen ailelerde "çok eşlilik" olayına rastlanılmamıştır. Ayrıca "başlık alma" geleneğinin de köylerde önemli ölçüde kalkmış olduğu söylenebilir.

4.3.3. Aile İçi İlişkiler

4.3.3.1. Karı-Koca İlişkileri

Günümüzde geniş aile tipinin yerini, karı-koca ve bekar çocuklardan oluşan çekirdek aile tipine bırakması nedeniyle, karı-koca arasındaki ilişkiler giderek önem kazanmaktadır. Eşler arasındaki ilişkilerin iyi, düzenli ve uyumlu olması, hem kendilerinin, hem de yetiştirdikleri kuşağın ruh sağlığını olumlu yönde etkileyecektir. Dolayısıyla bu durum, toplumla olan ilişkilerine de yansıtacaktır (ŞAHİNKAYA, 1985).

İncelenen ailelerde, erkeğin tüm aile üyeleri üzerindeki egemenliği dikkati çekmiştir. Bu, geniş aile tipinde büyükbabanın, çekirdek aile tipinde ise babanın egemenliği şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Eşi hayatta olan 46 kadının 44'ü (%95,6) evde kocalarının sözünün geçtiğini belirtirken 1'i (%2,2) kayınbabasının ve diğer 1'i de (%2,2) kayınvalidesinin "aile reisi" pozisyonunda olduğunu söylemiştir. Eşlerin her ikisinin de hayatta olduğu ailelerin yaklaşık %83'ünün çekirdek aile tipinde olmasına karşın, kocanın egemenliği yaklaşık %96 gibi oldukça yüksek bir değerde bulunmuştur. Bu da, kayınvalidenin aynı çatı altında yaşadığı hanelerde de aile başkanının yine "koca" olduğunu göstermektedir.

Eşlerin ikisinin de hayatta olduğu 46 aileden 26'sında (%56,5) kocalar herhangi bir karar alırken karılarına danışmakta, 20'sinde (%43,5) ise danışmamaktadırlar. Karılarına danışan 26 erkeğin 22'si (%84,6) her konuda, 4'ü (%15,4) ise kendileriyle ilgili konuların haricinde, diğer konularda danışmaktadırlar. Deneklerin bu ifadelerinden erkeklerin yaklaşık %44'ünün aileyi

ilgilendiren tüm konularda tek başlarına karar verdikleri anlaşılmaktadır.

Karı-koca ilişkilerinin her zaman "tartışmaz" bir şekilde devam etmesi, genelde pek mümkün olmamaktadır. Arada küçük çaplı dargınlıkların, farklı düşüncelerin olması evlilik hayatında son derece doğaldır. Eşleri hayatta olan 46 kadından 30'u (%65,2) eşleriyle geçinemedikleri konuların olmadığını belirtmişlerdir. Aslında kadınlar evdeki huzuru bozmamak için, çoğu kez kendi düşüncelerini açıkça söylemek ve eşlerinin aldıkları kararlara pek karışmak istememektedirler.

Kadınların 16'sı (%34,8) ise geçinemedikleri konuların olduğunu belirtmişlerdir. Kadınlar genelde çocuklarla ilgili konularda tartıştıklarını ve ayrıca kocalarının işleriyle ilgili konularda da anlaşmazlığa düştüklerini söylemişlerdir.

Eşleri hayatta olan 46 kadının 22'si (%47,8) kocalarını öncelikle sevdiklerini, 10'u da (%21,8) saydıklarını belirtmişlerdir. Kadınların 14'ü (%30,4) ise kocalarından öncelikle korktuklarını söylemişlerdir. Fakat kocalarını "sayan" kadınların çoğunun da aslında eşlerinden korktukları dikkati çekmiştir.

Araştırma kapsamına alınan köylerde karı-koca ilişkilerinin incelenmesi ve kadınların boşanma olayına bakış açılarının belirlenebilmesi için, deneklere "kocalarından boşanmayı düşünüp düşünemeyecekleri" sorulmuştur. Eşi hayatta olan 46 kadından 40'ı (%87,0) kesinlikle eşlerinden boşanmayı düşünmediklerini ve düşünemeyeceklerini söylemişlerdir. Hatta çoğunluğu "Allah korusun", "Allah yazdıysa bozsun" gibi cevaplar vermişlerdir. Bu da deneklerin boşanmaya çok olumsuz bir gözle baktıklarını göstermektedir.

Boşanmayı düşünmeyen 40 kadının 30'u (%75,0) çok mutlu olduklarını söylemişlerdir. Köy kadınlarının çoğunun aile yaşantısında bulduklarıyla yetinerek mutlu oldukları belirlenmiştir. Boşanmak istemeyen kadınların 5'i (%12,5) ise, boşanmaktan çekindiklerini söylemişlerdir. Kadınların 2'si de (%5,0) kocalarını kaderleri olarak gördüklerini, ondan başkasıyla birlikte olamayacaklarını belirtmişlerdir. Kadınların 3'ü (%7,5) ise, bugüne dek boşanmanın akıllarına hiç gelmediğini söylemişlerdir.

Aslında kırsal alanda yaşayan evli kadınların çoğunun boşanma olayından çekindikleri bir gerçektir. Boşanmayı istememe nedenleri arasında; ekonomik bağımlılıkları, boşanmanın toplumda hoş karşılanmayacağı endişesi, dini inançlar ve kadınların eğitim durumları sayılabilir.

Sonuçta, kırsal kesimde evlilik hayatında kadınların çoğunun "evde erkeklerin sözü geçer" felsefesini kabul etmiş oldukları görülmektedir. Bu bakımdan kadınlar, evliliklerini mutlu bir şekilde sürdürebilmeleri için, çoğu kez kocalarının sözlerini dinlemeleri ve onlara boyun eğmeleri gerektiğine inanmaktadırlar. Kısacası, evde huzur ve geçimin olabilmesi için, kadın büyük özveride bulunmaktadır.

4.3.3.2. Anne-Çocuk İlişkileri

Aile, çocuğun gelişimi ve yetiştirme tarzı üzerinde etkili olan en önemli birimdir. Çocuğun gelişmesi ile ilgili sorunlar, genelde bu ortamdan kaynaklanır. Çocuğun içinde yetiştiği aile ortamının, çocuktan beklentiler ve çocuğa verilen değerler çerçevesinde, çocukta iç kontrol ve idrak gelişimine etki ettiği söylenebilir (DPT, 1989a).

Kır toplum yapısı içinde çocuk sahibi olmanın, aile açısından bazı olumlu yönleri bulunmaktadır. Bunlar şöylece özetlenebilir: Çocuğun yaşlılıkta güven sağlaması, çocuğun büyüyünce sağladığı maddi fayda, sevgi sağlayıcı, aileyi tamamlayıcı ve karı-kocayı yaklaştıran işlevi, sağladığı neşe ve canlılık ve aile adını devam ettirmesi.. Bunlar hem ekonomik, hem de psikolojik işlevlerdir. Yaşanılan yörenin gelişmişlik düzeyi arttıkça, yani kırdan kente doğru gidildikçe, aile geliri arttıkça, eğitim ve özellikle kadının eğitim düzeyi yükseldikçe ve ailedeki çocuk sayısı azaldıkça; çocuğun genel ekonomik değeri önemini yitirmekte psikolojik değeri artmaktadır. Bu durumda, kır toplum yapısı içinde çocuğun ekonomik değerinin şehirlere göre çok daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle bu düşünce, erkek çocuk üzerinde odaklaşmaktadır. Erkek çocuktan daha fazla şey beklendiği için, ona daha çok değer verilir. Çünkü erkek çocuk çoğu zaman "ane-babanın güvencesi" olmasının yanı sıra, ailesine sosyal prestij de sağlar (DPT, 1989a).

Görüşülen 52 kadından 44'ü (%84,6) erkek ve kız çocuklar arasında hiç fark olmadığını, 8'i (%15,4) ise fark olduğunu ve erkek çocuğu daha çok istediklerini belirtmişlerdir. Daha çok sayıda erkek çocuğa sahip olmak isteyen kadınlar, bunun nedenini "kocam da böyle istemektedir" şeklinde açıklamışlardır. Diğer taraftan erkekler için, erkek çocuk sahibi olmak ve bunları sayıca arttırmak, önemli bir saygınlık konusudur.

Çocuklu 50 kadının 22'si (%44,0) evde çocukların daha çok babalarının sözünü dinlediklerini 10'u (%20,0) kendilerinin ve 18'i de (%36,0) her ikisinin de sözlerini dinlediklerini belirtmişlerdir. Gündüzleri kocalarının evde olmaması nedeniyle, çocukların herşeyiyle kendilerinin ilgilendiğini, eşlerinin yalnızca akşamları çocuklarını gördüğünü söylemişlerdir. Çocuklarla çok daha uzun süre birlikte olmaları ve babalarının çocuklara daha otoriter bir yaklaşım içerisinde bulunmaları, çocukların daha çok babalarından çekinmelerine yol açmaktadır.

Çocukları olan 50 aileden 36'sı (%72,0) çocukların yaptıkları herhangi bir yanlış davranışlarında onları kendileri cezalandırmakta, 14'ü (%28,0) ise herhangi bir ceza vermemektedir.

Çocuklarını cezalandıran 36 ailenin 29'u (%80,6) hem dövüp hem azarlamakta, 7'si (%19,4) ise sadece azarlamaktadır. Bu 36 ailenin 21'inde (%58,3) anne, 12'sinde (%33,3) baba ve 3'ünde de (%8,4) hem anne hem de baba çocukları cezalandırmaktadır. Buradan da anlaşılacağı gibi, ailelerin çoğunluğu çocuklarının

cezalandırılarak terbiye edilebileceğine inanmaktadır. Anne bütün gün çocuklarla birarada olduğu için, bu cezalandırma işi daha çok anneye düşmektedir. Kadınların çoğu, cezalandırılmayan çocuğun "şımarık" olacağı görüşündedirler.

Özetle, kırsal kesimde anne-çocuk arasındaki bağlar, oldukça güçlüdür. Çocuklar daha çok annenin denetimi altında olmalarına rağmen, babadan daha çok korkmaktadırlar. Ancak cezalandırma olayında anne daha etkin rol oynamaktadır. Erkek ve kız çocuklar arasında, annenin gözünde pek fark yoktur. Fakat kız çocukları çok daha sıkı kontrol altındadır. Çocukların yetiştirilmesinde ahlak ve din kuralları önemli bir yer tutmaktadır. Genelde erkek çocukların yetiştirilmesinde baba, kız çocukların yetiştirilmesinde de anne daha etkili olmaktadır.

4.4. Kırsal Yaşam İçinde Kadın

4.4.1. Beslenme

Türkiye'de kırsal kesimde yaşayan aileler, genellikle beslenme için kendi üretimlerinden yararlanmaktadırlar. Köylerde yenilen gıda maddelerini, tahıl ve baklagillerden elde edilen bulgur, nohut, fasulye gibi kuru yiyecekler, hamur işleri, taze sebze ve meyveler, süt ve süt ürünleri oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan ailelerden gıda maddelerinin elde ediliş, hazırlanış ve pişirilişine ilişkin bilgiler alınmıştır. Görüşülen 52 kadından 33'ünün (%63,5) yemeklerini tüpgazlı ocakta, 4'ünün (%7,7) taş ocakta, 15'inin (%28,8) ise hem tüpgazlı ocak hem de taş ocakta pişirdikleri anlaşılmaktadır. Buna göre, taş ocakları kırsal kesimde bugün hala yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle dağ köylerinde hemen hemen tüm evlerde taş ocakları vardır. Bunun yanı sıra tüpgaz ocağı da varsa, o sadece kahve ve çay pişirmede kullanılmaktadır. Çünkü köy toplumunda taş ocağında pişirilen yemeklerin daha lezzetli olduğu inancı yaygındır. Ayrıca taş ocak tüpgaza göre çok daha ekonomiktir.

Günde üç öğün ayrı ayrı yemek pişiren kadınların sayısı 24 (%46,2), iki öğün pişirenler 6 (%11,5) ve bir öğün pişirip üç öğün yiyenler ise 22 (%42,3) kişidir. Özellikle kalabalık ailelerde üç öğün yemek pişirme zorunluluğu olmaktadır. Sabah kahvaltılarında çorba içme alışkanlığı eskiye oranla azalmış olmakla birlikte, halen devam etmektedir. Genelde evde çorba pişirilmekte, sabahları isteyen aile üyeleri çorba içmekte, isteyen kahvaltı etmektedir. Öğle ve akşam yemeklerinde ilk sırayı "bulgur pilavı" almaktadır. Yemek pişirmede bulgur pilavının yanı sıra mevsim sebzelerinden de sıkça yararlanılmaktadır. Et tüketimi ise oldukça azdır. Dağ ve eşik sahada bulunan köylerde hayvan kesimi çok seyrek olarak yapılmaktadır. Çünkü hayvanlar maddi durumu pek iyi olmayan aileler için, en önemli mal varlıkları durumundadır. Ova köylerde ailelerin maddi durumlarının biraz daha iyileşmesine

bağlı olarak et tüketimide artmaktadır.

İncelenen köylerde kadınlar bazı yiyecek maddelerini evlerinde yapmaktadırlar. Bu yiyecek maddelerinin bir kısmı ailenin ihtiyacını tam olarak karşılamakla birlikte, bir kısmı ihtiyaçtan az olduğu için veya evde yapılma imkanı bulunamadığından satın alınmaktadır.

Görüşülen deneklerin evde yaptıkları ürünler Çizelge 14'te gösterilmiştir.

Çizelge 14. Deneklerin Evde Yaptıkları Ürünler

Yapılan Ürünler	Sayı	%
Ekmek	50	96,1
Bulgur	50	96,1
Salça	45	86,5
Turşu	40	76,9
Yoğurt	39	75,0
Kurutulmuş		
Sebze	29	55,8
Reçel	22	42,3
Peynir	21	40,4
Salamura		
Yaprak	18	34,6
Tereyağ	16	30,8
Erişte	10	19,2
Tarhana	5	9,6
Konserve	4	7,7

Çizelge 14 incelendiğinde, ekmeğin görüşülen kadınların yaklaşık %96'sı tarafından evde yapılmakta olduğu görülmektedir. Sadece 20-25 yaşlarında iki genç ve yeni evli kadın ekmek pişirmeyip bakkaldan hazır ekmek almaktadır. Özellikle kalabalık ailelerin en önemli gıda maddesi olan ekmek, yaklaşık tüm kadınlar tarafından evde yapılmaktadır. Ekmek yapımında genelde 4-5 kadın biraraya gelerek, birlikte yufka ekmeği pişirmektedirler.

Evde hazırlanan yiyecek maddeleri içerisinde ilk sırayı ekmek ve bulgur yapımı almaktadır. Kadınların yaklaşık %96'sı bulguru evde yapmaktadır. En çok tükettikleri gıda maddelerinden biri olan bulguru evde yapmak, aileler için çok daha ekonomik olmaktadır.

İncelenen köylerde meyve ve sebzelerin kış için saklanma olanaklarının yetersiz

olması nedeniyle, bol olduğu aylarda ve hasat mevsiminde fazla yendiği halde, gelecek aylar için saklanamamaktadır. En çok rastlanan saklama metodu salça hazırlanması, turşu yapılması, sebzeleri kurutma ve yaprak salamurasıdır. Konserve yapımı henüz pek yaygınlaşmamıştır.

Görüşülen deneklerin yaklaşık %87'si salça (biber, domates) yapmaktadır. Özellikle Karaisalı yöresinde biber salçası yapımı çok yaygındır. Diğer köylerde de biber salçasının domates salçasına göre çok daha fazla miktarda yapıldığı ve sevildiği saptanmıştır. Karaisalı yöresinde biber salçası yapan kadınlar, bunu hem kendi öztüketimleri için, hem de satmak için hazırlamaktadırlar.

Çizelge 14'ten de görüldüğü gibi, taze sebzelerden turşu (%76,9), kurutulmuş sebze (%55,8), salamura yaprak (%34,6) ve taze meyvelerden reçel (%42,3) yapmak, yörede oldukça yaygındır. Özellikle ineği olanlar peynir (%40,4) ve tereyağ (%30,8) yapmaktadırlar. Fakat ineği olmayanların bir kısmı da dışarıdan süt alıp yoğurt (%75,0) yapma gereğini duymaktadırlar. Çünkü köylerde ayran çok tüketilmektedir.

Görüşülen kadınlardan yaklaşık %19'u ekmek yaparlarken erişte de kesmektedirler. Fakat tarhana (% 9,6) ve konserve (%7,7) yapımı yörede pek yaygınlaşmamıştır. Oysa konserve yapımının kadınlara öğretilerek yaygınlaştırılması, sebze ve meyve üretiminin çok daha iyi bir şekilde değerlendirilmesine neden olacaktır. Bu da aile ekonomisine önemli bir katkı anlamına gelir. Çoğu sadece hasat mevsiminde yenebilen meyve ve sebzeler, bu sayede tüm yıl boyunca tüketilebilirler.

Kadınların bu ürünleri evde yapma nedenleri Çizelge 15'te gösterilmiştir.

Çizelge 15. Deneklerin Ürünleri Evde Yapma Nedenleri

Nedenler	Sayı	%
- Daha Ucuz Olması	15	28,8
- Daha Taze ve Temiz Olması	12	23,1
- Daha Ucuz, Taze ve Temiz Olması	11	21,1
- Daha Ucuz, Taze ve Temiz Olması ve Satılmak İstenmesi	8	15,4
- Heran Evde Hazır Bulunması	3	5,8
- Daha Taze ve Temiz Olması, Ellerindeki Ürünleri Değerlendirmek İstemeleri	3	5,8
Toplam	52	100,0

Çizelge 15'ten de görüldüğü gibi, görüşülen deneklerin 34'ü (%65,4) bu ürünleri evde yapmalarının en önemli nedeninin daha ucuza mal etmeleri ve yine 34 (%65,4) kadın da daha taze ve temiz ürünler elde edebilmeleri olduğunu belirtmişlerdir.

Köyde yaşayan ailelerin en çok tükettikleri gıda maddelerinin birçoğunu kadınlar evde yapmakta ve böylece hem yetiştirdikleri ürünleri değerlendirmekte, hem de çok daha taze, temiz ve ucuz ürünler elde etmektedirler.

Görüşülen 52'kadının 46'sı (%88,4) bu ürünleri evde tüketmek için 3'ü (%5,8) öztüketimleri ve akrabalarına vermek için, diğer 3'ünde (%5,8) hem öztüketimleri, hem de satmak için yaptıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, yapılan ürünlerin büyük çoğunluğunun evde tüketildiği ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu ürünlerin evde kadınlar tarafından yapılmayıp hazır olarak alınması durumunda, aile bütçesine önemli bir masrafın ekleneceği belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu nedenle, kırsal kesimde yaşayan kadınların bazı yiyecek maddelerinin hazırlanması açısından ev ekonomisine olan katkıları oldukça büyüktür.

4.4.2. Sağlık

Köy yaşamındaki yetersiz beslenme, kaza olasılığının yüksekliği, çocukların çalıştırılması, alt yapı hizmetlerinin yetersizliği, doğum kontrolünün sağlıklı bir şekilde uygulanmaması, sağlık bilincinin gelişmemiş olması, hijyen bilgilerinin eksikliği ve doktor yetersizliği nedeniyle insanların sağlık durumu kentlere göre daha düzensizdir (PLANCK, 1972).

Araştırma kapsamına alınan köylerde görüşülen kadınların sağlık durumları hakkında bilgi derleyebilmek için onlara rahatsızlıkları, doktora gitme ve ilaç kullanma durumlarıyla ilgili sorular yöneltilmiştir.

Kadınlarda sık rastlanan hastalıklarda ilk sırayı "kadın hastalıkları" almaktadır. Görüşülen 52 denneğin 18'i (%34,6) kadın hastalıklarından şikayet etmişlerdir. Diğer kadınların 10'u (%19,2) sindirim sistemi rahatsızlıkları, 6'sı (%11,6) romatizma ve kemik hastalıkları, 4'ü (%7,7) kalp ve damar hastalıklarından dolayı rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Geriye kalan 14 (%26,9) kadının belirttiği hastalıklar arasında, cilt hastalıkları, kulak-burun-boğazla ilgili hastalıklar, görme bozuklukları gibi çeşitli rahatsızlıklar küçük oranlarda yer almaktadır.

Bu durumda, incelenen yörede görüşülen kadınların yaklaşık 1/3'ü kadın hastalıkları, 1/5'i de sindirim sistemi rahatsızlıklarından şikayet etmişlerdir.

Görüşülen deneklerde, en sık rastlanan rahatsızlık olan kadın hastalıkları, kırsal kesimde kadınların çok sayıda doğum yapmaları, doğumların genelde evde ve sağlıklı bir biçimde yapılması, düşük olaylarına sık rastlanması ve bilinçsiz doğum kontrolü

nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Ayrıca birçok erkeğin eşlerini erkek doktora götürmek istememeleri, kadın hastalıklarının tedavisini güçleştirmektedir.

Kadınlarda sıkça şikayet konusu olan diğer bir rahatsızlık ta sindirim sistemi bozukluklarıdır. Özellikle içme sularının sağlıklı oluşu ve beslenme alışkanlıkları bu hastalığın nedenleri olarak görülebilir. Üçüncü sırada yer alan romatizma ve kemik hastalıklarına da, yörede nem oranının yüksekliği neden olabilir.

Kadınlar hastalandıkları zaman ilk olarak ilçe sağlık ocaklarına başvurumaktadırlar. Kadınların buradan Adana-Balcalı hastanesine sevk edilmeleri durumunda, büyük çoğunluğu parasal nedenle bu hastaneye gidememektedir.

Kadınlar ilaç kullanımında doktor reçetesiyle ilaç almaya özen göstermektedirler. Görüşülen 52 denegin 51'i (%98,1) reçeteye ilaç aldıklarını belirtmişlerdir. 1 kadın da (%1,9), bugüne dek hiç ilaç kullanmadığını söylemiştir. Bu durumda ilaç kullanan kadınların tümünün ilaçlarını doktor reçetesiyle aldıkları söylenebilir.

4.4.3. Giyim

Ülkemizde Cumhuriyetten bugüne kadar kılık-kıyafet konusunda önemli değişiklikler olmuştur. Kuşkusuz Atatürk'ün reformları arasında kılık-kıyafet yasasının da bulunmasının bu olumlu gelişmede payı büyüktür. Giyim konusunda kadınlar için de önemli değişimler olduğu söylenebilir. Kırsal Türkiye'de çarşaf giyen kadınların sayısı oldukça azalmıştır. Fakat "baş örtme" adeti halen sürmektedir.

İncelenen köylerde kadınların sokak kıyafetleri genelde şalvar, buluz veya gömlektir. Kışın üzerlerine kazak veya hırka giymektedirler. Başlarına da eşarp (yazma) örtmektedirler. Ayaklarında genelde plastik terlik veya ayakkabılar bulunmaktadır. Genç kuşakta etek ve elbise giyenlere rastlanmaktadır. Özellikle düğün, nişan gibi törenlerde, ilçeye veya şehire giderken giyimlerine çok daha özen gösterdikleri dikkati çekmiştir.

Görüşülen 52 denekten 17'si (% 32,7) giysilerinin tümünü kendisi dikmekte, 8'i (% 15,4) başkasına diktirmekte, 8'i (%15,4) hazır almakta, 8'i (%15,4) hem kendi dikip hem hazır almakta, 8'i (%15,4) başkasına diktirmekte ve hazır almakta, 3'ü(%5,7) ise hem kendi dikip hem de başkasına diktirmektedir. Kadınların büyük çoğunluğu dikiş dikmeyi bilmekte ve deneklerin yaklaşık %87'sinin evinde dikiş makinası bulunmaktadır.

4.4.4. Alışveriş

Türkiye'de kırsal kesimde evin herhangi bir ihtiyacını karşılamak amacıyla, kadınların köy içine veya köy dışına alışverişe gitmeleri pek yaygınlaşmamıştır. İhtiyaç duyulan maddelerin çoğunun alımını koca veya evin büyük oğlu üstlenmektedir. Kadın ancak yanında aile üyelerinden birisinin olması koşuluyla köy dışına gidebilmektedir.

İncelenen köylerde de genelde kadınların köy içine alışverişe gitme alışkanlıkları yoktur. Görüşülen 52 kadının 34'ü (%65,4) köy içine alışverişe gitmemektedir. Giden 18 kadının (%34,6) tümü evde bulunmayan, ancak acil olarak ihtiyaç duyulan herhangi bir şeyi (ekmek, tuz, kibrit vb.) almak için gitmektedirler.

Öte yandan, 24 kişi (%46,1) köy dışına alışverişe gitmektedir ve bu kadınların oranı, köy içine alışverişe giden kadınlardan (%34,6) biraz daha yüksektir.

Denekler arasında köy içine alışverişe giden kadınlar olmasının en önemli nedeni, o an için ihtiyaç duyulan birşeyi, köy bakkalından alacak başka birinin evde bulunmamasıdır. Ancak köy içindeki kadının bu alışverişi sıkça yaptığı düşünülmemelidir. Çünkü köy yerinde erkeklerin eşlerini alışverişe yollamaları "ayıp" olarak nitelendirilir.

Köy dışına alışverişe giden 24 kişiden 19'u (%79,2) Adana'ya, 5'i ise (%20,8) o köyün bağlı olduğu ilçeye gitmektedir.

Görüşülen deneklerin şehire veya ilçeye alışveriş amacıyla gitme sıklıkları Çizelge 16'da gösterilmiştir.

Çizelge 16. Deneklerin Şehire veya İlçeye Alışveriş İçin Gitme Sıklıkları

Süre	Sayı	%
Haftada Bir	2	8,3
Ayda Bir	3	12,5
İki-Üç Ayda Bir	13	54,2
Yılda Bir	6	25,0
Toplam	24	100,0

Çizelge 16'dan da görüldüğü gibi, kadınlar köy dışına genelde iki - üç ayda bir (%54,2) gitmektedir. Yılda bir gidenlerin oranı (%25,0), ayda veya haftada bir gidenlerden (%20,8) biraz daha yüksektir.

Şehire veya ilçeye giden 24 kadının 16'sı (%66,7) köyde bulunmayan, evin herhangi bir eksiğini almak için gittiklerini belirtmişlerdir. Özellikle iki- üç ayda bir gidenlerin büyük çoğunluğu bu gruba girmektedir. Diğer taraftan kadınların 5'i (%20,8) giyim eşyası, 3'ü de (%12,5) evin erzağını almak için gitmektedirler. Giyim eşyası almaya gidenler genelde yılda bir kez (özellikle hasat sonrası) eşleriyle birlikte kumaş veya hazır kıyafet satın alırlar. Evin erzağını almaya gidenler de, genelde ayda bir kez toptan alışveriş yaparlar.

Şehire veya ilçeye tek başına giden kadın sayısı çok azdır. Kural olarak bu alışveriş sırasında, kadınların yanında eşleri , çocukları veya bir akrabaları bulunmaktadır.

4.4.5. İş

Kırsal kesimde yaşayan kadınlar, tüm ev işlerinden ve çocukların bakımından sorumlu olmalarının yanı sıra, tarım işletmesinde de "yardımcı işgücü" pozisyonundadırlar. Kadınların işletmede yaptıkları işler, ürün desenine göre değişiklik gösterir. Ayrıca işletme genişliği de, kadının işletme içinde yapacağı işlerin kapsamına etki eder. 1985 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, iktisaden faal durumda olan kadınların % 86,5'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Çalışan kadınların %80,9'u da "Ücretsiz aile işçisi "statüsündedir (DİE, 1989). Bu da tarım sektöründe çalışan kadınların büyük çoğunluğunun üretim faaliyetlerini, aile sorumluluklarının doğal bir uzantısı olarak gerçekleştirmekte olduklarını göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan deneklerin yaptıkları işler Çizelge 17'de gösterilmiştir.

Çizelge 17 . Deneklerin Yaptıkları İşler

Yapılan İşler	Sayı	%
Ev işi	16	30,8
Ev işi+ Ücretsiz Aile işçiliği	27	51,9
Ev işi+Ücretsiz Aile işçiliği+ Mevsimlik Tarım işçiliği	5	9,6
Ev işi+Ücretsiz Aile işçiliği+ Köy El Sanatları	4	7,7
Toplam	52	100,0

Çizelge 17 incelendiğinde , ev işlerinin yanı sıra ek işlerle uğraşan kadınların yaklaşık % 69 oranında olduğu görülmektedir.

Tarımsal faaliyetle uğraşan 36 kadından sadece 5'i (%13,9) ücretsiz aile işçiliğinin yanı sıra, mevsimlik tarım işçiliği de yaparak bir gelir elde etmektedir. Diğer 31 kadın (%86,1) sadece ücretsiz aile işçisi olarak tarımsal faaliyette bulunmaktadır.

Ayrıca 4 kadın (%7,7) ev işi ve ücretsiz aile işçiliğinin yanı sıra köy el sanatlarıyla uğraşmaktadır.

Deneklerin bir yıl içinde yaptıkları işlere göre, ortalama çalışma süreleri Çizelge 18'de gösterilmiştir.

Çizelge 18. Deneklerin Bir Yıl Boyunca Yaptıkları İşlere Göre Ortalama Çalışma Süreleri

İşler	Sayı	%	Ortalama Süre	
			Gün	Saat/Gün
Ev İşleri	52	100,0	360,0	3,8
İşletmede				
Tarımsal Faaliyet(*)	36	69,2	15,3	4,9
Hayvan Bakımı(*)	36	69,2	340,0	1,1
İşletme Dışı				
Tarımsal Faaliyet	5	9,6	44,2	7,4

(*) "Hayvan Bakımı"nın da tarımsal faaliyetin kapsamı içerisinde yer alması gerekir. Ancak burada, yapılan işin niteliğine göre çalışma sürelerinin daha açık bir şekilde ortaya konulabilmesi için böyle bir ayırma gerek duyulmuştur.

Çizelge 18'den de görüldüğü gibi, deneklerin ev işleri günde yaklaşık 4 saat sürmektedir. Ev işlerinde yardımcı olan kadınlarda bu süre kısalırken, çok çocuklu ve içme suyunu ev dışından taşımak zorunda olan kadınlarda bu süre uzayabilmektedir.

Yıl boyunca kendi işletmelerinde tarımsal faaliyette bulunan deneklerin tarlada çalışma süreleri ortalama 15 gündür. Çalıştıkları bu günlerde, deneklerin yaklaşık 5 saatlerini tarlada geçirdikleri saptanmıştır. Ancak işletme genişliklerine göre, bu değerler artabilmekte veya azalabilmektedir. Öte yandan "yaş" faktörü de çalışma süresini sınırlandıran faktörler arasındadır. Nitekim 49 yaş ve üzerindeki kadınlarda tarımsal faaliyette bulunanların sayısı oldukça azdır. Genç kadınların bazıları da, kocalarının izin vermemesi nedeniyle tarımsal faaliyetlere katılmamaktadır.

Görüşülen deneklerden yaklaşık %69'unun hayvanı vardır. Hayvanı olan

deneklerin tamamının hayvanların bakımıyla ilgilendikleri belirlenmiştir. Bunlar yılın hemen hemen tüm aylarında hayvanların bakımıyla uğraşmaktadırlar. Yılda yaklaşık 340 gün ve günde yaklaşık 1 saatlerini hayvanların bakımına ayırdıkları saptanmıştır.

Görüşülen deneklerin yaklaşık %10'unun işletme dışında da tarımsal faaliyetlerle uğraştıkları anlaşılmaktadır. Bu kadınlar yılda yaklaşık 44 gün ve günde yaklaşık 7,5 saat çalışmaktadırlar.

Mevsimler itibarıyla, deneklerin tarımsal faaliyetle uğraşma süreleri de değişmektedir. Yetiştirilen başlıca ürünler tahıllar ve pamuk olduğu için, en yoğun olarak çalışılan mevsimler ilkbahar ve yazdır. Sonbaharda da çalışmalarını sürdüren kadınlar, kışın sadece ev işleri ve hayvanların bakımıyla ilgilenmektedirler.

4.4.5.1. Ev İşleri

Düzenli bir aile hayatının devamında önemli rol oynayan ev işlerinin gerçekleştirilmesinde temel sorumluluk kadına aittir ve kadınların büyük çoğunluğu ev işlerine bağımlıdır. Dolayısıyla kadın ev dışında para getiren bir işte çalışsa da, herşeyden önce "ev kadınlığı" görevini yerine getirmesi gerekmektedir.

Ev işleri çok çeşitlidir. Ev kadınları yemek pişirme, çamaşır yıkama, bulaşık yıkama, temizlik yapma, ütü yapma gibi değişik işleri üstlenmektedirler. Kırsal ve kentsel alanda yapılan işlerde bazı küçük değişiklikler olabilmektedir. Örneğin, kırsal kesimde ekmek pişirmenin ev işlerinin içerisinde yer almasına karşın, kentlerde ekmek yapımı genelde söz konusu değildir. Bunun gibi bazı farklılıklara rağmen, yapılan belli başlı ev işleri her yörede aynıdır.

Ayrıca ev işlerinin içine çocukların bakımı da girmektedir. Genelde çok sayıda çocuğa sahip olan köylü kadınlar için çocuk bakımı, en önemli işlerin başında gelmektedir.

Kır toplum yapısı içinde ev işlerinin yanısıra, tarımsal faaliyetlerle de uğraşan kadın, tüm zaman ve enerjisini bu çalışmalara göre dengelemek zorundadır. Ev işlerini yaparken aile fertlerinden herhangi birinin veya birkaçının yardımcı olmasıyla, bu denge çok daha kolay bir şekilde kurulacaktır.

Görüşülen deneklere ev işlerinde aile üyelerinin yardım etme durumları, yaş grupları itibarıyla Çizelge 19'da gösterilmiştir.

Çizelge 19. Yaş Gruplarına Göre Deneklere Ev İşlerinde Aile Üyelerinin Yardım Etme Durumları

Yaş Grupları	Ev İş- lerinde Yardım-	Ev İş- lerinde Yardım-	Yardımcı Olanlar				Kocas Yardı Etmeyenler		
	cısı Ol- mayanlar	cısı Olanlar	Kızı	Kocas Kızı+	Diğer	Kocas Yardı Edenler	Kocas Yardı Etmeyenler	Yardı Etsin	Yardı Etmesin
19-28	5	3	-	3	-	3	5	2	3
29-38	8	6	1	3	2	5	9	4	5
39-48	4	11	8	-	3	3	12	1	11
49-60	3	12	8	-	2	2	13	3	10
Toplam	20	32	17	6	7	13	39	10	29
%	38,5	61,5	53,1	18,8	21,9	6,2	25,0	75,0	25,6 74,4

Çizelge 19'da deneklerin %61,5'inin ev işlerinde yardımcıının olduğu görülmektedir. Kadınların en önemli yardımcıları kızlarıdır. Öte yandan, kocaların ev işlerinde karılarına yardımcı olmaya başlamaları da dikkati çekmiştir. Ev işlerinde kocanın yardımcı olması durumu, özellikle 19-38 yaş arasındaki deneklerde göze çarpmaktadır. Görüşülen deneklerin %75'ine kocaları yardım etmemektedir. Ancak bu kadınların yaklaşık %74'ü de böyle bir durumu kendilerinin istemediklerini söylemişlerdir. Buna en önemli neden olarak ta, ev işlerinin "kadın işi" olduğunu, kocalarının ev dışı işlerle uğraşmaları gerektiğini ileri sürmektedirler. Özellikle yaşlı kuşakta bu görüş daha da ağırlık kazanmaktadır. Zaten, yaşlı kuşakta kocaları kendilerine yardım eden denek sayısı çok azdır. Ayrıca yetişkin kızları olan kadınlar, kızlarının kendilerine yardım ettiğini ve bu nedenle kocalarına gerek kalmadığını belirtmişlerdir. Deneklere kızları ve kocalarının haricinde, gelin veya kayınvalideleri de yardım etmektedir.

Kadınlara yardımcı olan 32 kişinin 28'i (%87,5) tüm ev işlerinde, 4'ü (%12,5) ise sadece ağır yükleri kaldırmada yardım etmektedir. Sadece ağır yükleri kaldırmada yardım edenlerin tümü kadınların eşleridir. Kadınlar eşlerinin yaptıkları bu işi önemli bir yardım olarak görmektedirler.

Çizelge 19'dan da görüldüğü gibi, deneklerin %38,5'ine ev işlerinde kimse yardımcı olmamaktadır. Özellikle çocukları küçük yaşlarda olan kadınlar,

yardımcıları olmadığı için çok güçlük çekmektedir. Ayrıca tarımsal faaliyette bulundukları zamanlarda işleri yetiştirememekten şikayet etmektedirler.

4.4.5.2. İşletme İçi ve İşletme Dışı Diğer İşler

Kır toplum yaşantısında kadın, sürekli olarak tarımsal üretim faaliyetlerinin içerisinde yer almaktadır. Aile işletmesinde mevcut olan her türlü tarımsal faaliyete katılmakla birlikte, gerek duyulduğunda mevsimlik tarım işçisi olarak ta tarımsal faaliyette bulunabilmektedir.

Küçük ve orta genişlikteki tarım işletmelerinde, genelde aile işgücü yeterli olabilmektedir. Bu tip işletmelerde aile işgücünün önemi daha da belirgindir. Eşinin en önemli yardımcısı ve destekleyicisi pozisyonundaki kadın, ayrıca üretim maliyetlerinin içerisinde, işgücünün payının düşük olmasına da neden olmaktadır.

Görüşülen 52 denekten 36'sının (%69,2) ev işlerinin yanı sıra tarımsal faaliyetlerle de uğraştıkları saptanmıştır. Bu deneklerin kendi işletmelerinde yaptıkları tarımsal faaliyetler Çizelge 20'de gösterilmiştir.

Çizelge 20. Deneklerin İşletme İçinde Yaptıkları Tarımsal Faaliyetler

Tarımsal Faaliyetler	Sayı	%
Hayvan Bakımı	12	33,3
Çapalama+Hasat+ Hayvan Bakımı	10	27,8
Çapalama+ Hayvan Bakımı	6	16,7
Çapalama+Hasat	4	11,1
Tohum Ekimi+ Çapalama+Hasat+ Hayvan Bakımı	4	11,1
Toplam	36	100,0

Çizelge 20'den de görüldüğü gibi, görüşülen deneklerin aile işletmelerinde yaptıkları başlıca tarımsal faaliyetler arasında en önemlileri; hayvan bakımı, çapalama ve hasat işleridir.

Görüşülen deneklerin işletme içinde yaptıkları tarımsal faaliyetlerin niteliklerine göre dağılımı Çizelge 21'de gösterilmiştir.

Çizelge 21. Deneklerin İşletme İçinde Yaptıkları Tarımsal Faaliyetlerin Niteliklerine Göre Dağılımı

Tarımsal Faaliyetler	Sayı	%
Hayvan Bakımı	32	88,9
Çapalama	24	66,7
Hasat	18	50,0
Tohum Ekimi	4	11,1

Çizelge 21'den de görüldüğü gibi, aile işletmesinde tarımsal faaliyetle uğraşan kadınların yaklaşık %89'u hayvanların bakımını da üstlenmektedir. Bu durumda hayvan bakımının kadın işgücüne dayandığı söylenebilir. İneklerin düzenli olarak sağılması, tavukların yumurtalarının toplanması, tüm hayvanların yemlerinin verilmesi ve köye yakın yerlerde hayvanların otlatılması kadınların yaptıkları başlıca işlerdir. Çocukları büyüdüğü zaman, bu işlerden bir kısmı onlar tarafından yapılmaya başlanır.

Araştırma bölgesinde yetiştirilen başlıca ürünlerin pamuk, buğday ve arpa olması nedeniyle, kadınların tarlada yaptıkları başlıca işler de; pamuk çapalama, pamuk, buğday ve arpanın hasatıdır.

Denekler kimi durumlarda tohum ekimi ve gübreleme işlerine katılmakla birlikte, sulama işi ile uğraşan hiç bir kadına rastlanmamıştır.

Öte yandan görüşülen deneklerden 9'unun (%17,3) ev işi ve ücretsiz aile işçiliği dışında başka bir işle de uğraştıkları saptanmıştır. Bu deneklerin 5'i (%55,6) mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmakta 4'ü (%44,4) ise köy el sanatlarıyla uğraşmaktadır. İşletme dışında tarımsal faaliyette bulunan bütün kadınlar, civar köylerde pamuk çapası yapmaktadırlar. El sanatlarıyla uğraşanlar ise, genelde sevan dokumakta veya kanaviçe işlemektedirler. Bu çalışmalar sonucu elde edilen gelirler, ailenin herhangi bir ihtiyacını karşılamak için harcanmaktadır.

4.4.6. Boş Zamanları Değerlendirme

Kırsal kesimde ev işleri ve tarımsal faaliyetlerle yoğun bir şekilde uğraşan kadınların gerçek anlamda bir dinlenme (boş) zamanı olduğunu söylemek, pek mümkün değildir. İşlerden arta kalan zamanı son derece kısıtlı olan köy kadınları, bu süreleri genelde el sanatları, komşu-akraba ziyaretleri veya sadece dinlenerek geçirmektedirler.

Görüşülen deneklerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerine ilişkin bilgiler Çizelge 22'de gösterilmiştir.

Çizelge 22. Deneklerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri(*)

Yapılan İş	Sayı	%
El Sanatları	40	76,9
Komşu-Akraba Ziyaretleri	36	69,2
Hiçbir İş Yapmadan Evde Oturmak	23	44,2
Televizyon İzlemek	15	28,8
Radio Dinlemek	10	19,2

(*) Deneklere üç cevap verme hakkı tanınmıştır.

Üçten az cevap veren deneklere de rastlanılmıştır.

Çizelge 22 incelendiğinde, kadınların boş zamanlarındaki başlıca uğraşlarının el sanatları (%76,9) ve komşu-akraba ziyaretleri (%69,2) olduğu görülmektedir. El sanatları olarak, genelde örgü, dikiş kanaviçe ve dantel yapmaktadırlar. Evde hiçbirşey yapmadan oturan veya yatarak dinlenen kadınların oranı %44,2 olup, bunların tamamını 60 yaş grubuna yakın denekler oluşturmaktadır. Buna karşın, televizyon izleyen (%28,8) ve radyo dinleyen (%19,2) deneklerin çoğu genç kuşaktaki kadınlardır. Genç kadınların tamamına yakın kısmı ilginç buldukları programları kaçırmamaya çalışmaktadırlar. Televizyonu çok sevdiklerini ve pekçok yeni şey öğrendiklerini belirtmişlerdir. Özellikle 49-60 yaş arasındaki yaşlı kuşaktaki kadınların televizyonu pek izlemedikleri, araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Yaz aylarında, boş oldukları zamanlarda yaylaya veya denize giden kadınlar,

sadece 9 kişidir (%17,3). Diğer 43 kadın (%82,7) yaz boyunca köylerinden dışarıya çıkamadıklarını belirtmişlerdir. Bunun en önemli nedeninin "ekonomik güçlükler" olduğu söylenilmiştir. Köy dışına aile üyeleri ile birlikte dinlenme amacıyla gidenlerin 5'i (%55,6) denize, 4'ü (%44,4) yaylaya gitmişlerdir. Denize gidenlerin tümünü Çavuşlu (Karataş) ve Kadıköy (Yüreğir) köylerinde oturan kadınlar oluşturmaktadır. Bu kadınlar, yakınlarıyla birlikte Tuzla'da (Karataş) yaklaşık 1 hafta süreli kamp yapmışlardır. Dağ köylerinde oturanlar ise yaylaya çıkmış ve orada yaklaşık 15 gün kalmışlardır. Az olmakla birlikte, uzun süre (1-3 ay) yaylada kalan ailelere de rastlanılmıştır.

4.5. Aile Planlaması

1985 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre ülkemizin nüfus artış hızı yaklaşık %2,5 gibi yüksek bir oranda seyretmektedir (DİE, 1989).

Türkiye'de 1960'lı yıllardan beri aile planlamasına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Özellikle 1983 yılından beri bu çalışmalara daha da hız verilmiştir. Fakat etkili ve modern bir gebeliği önleyici yöntem kullanma durumu önemli ölçüde eğitim düzeyi ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle özellikle kırsal kesimde eğitim düzeyinin düşük olması, doğum kontrolünün oldukça az, ya da ilkel ve sağlıklı yöntemlerle yapılmasına yol açmaktadır.

Kırsal alanda yaşayan köylüler çoğunlukla fazla çocuk sahibi olmayı istemektedirler. Kır toplumu için çok çocuk sahibi olmak, bir "sosyal güvence" konusudur. Ayrıca ekonomik açıdan çok çocuğun olması, tarımsal üretim için daha fazla "kol gücü" demektir. Köylerde özellikle erkek çocuk sahibi olmak bir "sosyal prestij" olayı olarak görülmektedir. Köylülerin çok çocuk istemelerinin yansıması, özellikle dini inançları nedeniyle doğum kontrolüne karşı çok duyarlı olmaları da çocuk sayılarının artmasına neden olmaktadır (SOYSAL, 1989).

Görüşülen deneklerin "size göre bir ailede normal çocuk sayısı kaçtır?" sorusuna ilişkin olarak vermiş oldukları cevapların yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 23'te verilmiştir.

Çizelge 23. Bir Aile İçin Normal Çocuk Sayısı

Yaş Grupları	Bir	İki	Üç	Dört	Beş	Toplam
19-28	-	5	2	1	-	8
29-38	-	4	3	7	-	14
39-48	1	3	5	5	1	15
49-60	-	1	5	8	1	15
Toplam	1	13	15	21	2	52
%	1,9	25,0	28,9	40,4	3,8	100,0

Çizelge 23 incelendiğinde, görüşülen denekler arasında, bir aile için 3-4 çocuğun normal olduğu görüşünün ağırlık kazandığı (%69,3) görülmektedir. Ancak normal çocuk sayısı olarak genelde 3-4 çocuğu öneren kadınların, gerçek yaşamda ortalama 5-6 çocukları olduğu belirlenmiştir.

Kadınlar çoğunlukla sahip oldukları çocuk sayısını fazla bulmaktadır. Özellikle 40 yaşın üzerindeki denekler, gençken doğum kontrol yöntemlerini bilmediklerini ve eğer bilselerdi, bu kadar çok çocuk yapmayacaklarını belirtmişlerdir. Ayrıca kadınlar genelde kocalarının daha çok çocuk istediklerini ve kendilerinin de bu isteğe uymak zorunda kaldıklarını söylemişlerdir.

Kırsal kesimde yaşayan kadınların çok çocuk sahibi olmayı istememeleri nedeniyle, aile planlamasına taraftar olanların sayısı da giderek artmaktadır (Çizelge 24).

Çizelge 24. Yaş Gruplarına Göre Deneklerin Aile Planlaması Konusundaki Görüşleri

Yaş Grupları	Taraftar	Karşı	Cevap Yok	Aile Planlamasını Bilmiyor	Toplam
19-28	7	1	-	-	8
29-38	10	1	3	-	14
39-48	10	3	1	1	15
49-60	7	-	4	4	15
Toplam	34	5	8	5	52
%	65,4	9,6	15,4	9,6	100,0

Çizelge 24'te deneklerin yaklaşık %65'inin doğum kontrolüne taraftar olduğu görülmektedir. Doğum kontrolüne taraftar olan 34 kadının 28'i (%82,3) çocuk yetiştirilmesindeki "maddi-manevi" güçlükler nedeniyle az çocuk istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca 6'sı (%17,7) çok doğum yapmanın kadını yıprattığını ve o nedenle doğum kontrolüne taraftar olduklarını söylemişlerdir.

Öte yandan, kadınların yaklaşık %10'unun doğum kontrolüne karşı oldukları araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Karşı olanların çoğunluğunu 39-48 yaş grubundaki denekler oluşturmaktadır. Doğum kontrolüne karşı olan 5 kadının 3'ü (%60,0) doğum kontrolü metodlarının sağlığa zararlı olduğu, 1'i (%20,0) doğum kontrolünün günah olduğu ve 1'i de (%20,0) çok çocuğu sevdiği gerekçelerini göstermiştir.

Özellikle 49-60 yaş grubundaki denekler doğum kontrolü konusundaki görüşlerini pek belirtmek istememişler veya bilmediklerini söylemişlerdir. Bu kadınların verdikleri bu tür cevaplar, doğurganlık yaşını geçmiş olmalarından da kaynaklanmış olabilir.

Doğum kontrolünü bilen 39 kadından 15'i (%38,5) sağlık personelinin, 12'si (%30,8) arkadaş ve akrabalarından, 7'si (%17,9) televizyondan ve 5'i de (%12,8) eşlerinden öğrenmiştir. Bu da sağlık personelinin, kırsal kesimde aile planlaması çalışmalarında etkili olabileceklerini göstermektedir.

Görüşülen deneklerin aile planlaması konusundaki tutumları, genelde olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak bu deneklerin etkili ve sağlıklı bir şekilde gebeliği önleyici yöntemleri kullandıklarını söylemek oldukça güçtür. Köylerde özellikle ebelerin sözlerine önemli ölçüde güven duyulduğu dikkati çekmiştir. Devletin

diplomalı ebelerin öncülüğünde köylere doğum kontrol araçlarını ve gerekli bilgileri etkin bir şekilde götürmesi ve ücretsiz olarak köylülerin yararlanmasını sağlaması, aile planlamasının etkinliğini önemli ölçüde arttıracaktır.

4.6. Kırsal Yaşam İçinde Kadının Statüsü

Kırsal kesimde yaşayan kadınlar ve erkeklerin sosyal statü farklılıkları hemen dikkati çekmektedir. Dışarıya karşı kapalı olan kırsal topluluklarda, erkeklerin egemen olduğu bir düzen vardır. Geleneksel köylerde kadının statüsünü belirleyen göstergeler, çocuk doğurmak ve ilerleyen yaştır (ABADAN-UNAT, 1982).

Köylü kadınlar genelde aile işletmesinin üretimine tüm güçleri ile katılırlar. Mevsimlik tarım işçiliği, halı, saven dokuma gibi ek faaliyetler yürütürler. Tarlada çalışırlar ve göç nedeniyle erkek işgücünün evde bulunmadığı dönemlerde, tarımsal üretimi tek başına yüklenirler. Bunların yanısıra ev işleri ve çocukların bakımıyla da ilgilendirler. Değişen coğrafi ve ekonomik koşullara göre farklılaşma göstermesine rağmen, köylü kadınların çoğunluğu bu görevleri üstlenirler. Fakat tüm bu işlerde harcadıkları emek, çoğu kez gerçek anlamda değerlendirilemez (ABADAN-UNAT, 1982).

Görüşülen deneklere, kır toplum yaşantısı içinde sahip oldukları sosyal statüden memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Görüşülen 52 kadından 30'u (%57,7) memnun olmadığını belirtmiştir. Memnun olmayan 30 kadının 21'i (%70,0) erkeklerden çok daha fazla iş yaptıklarını, 7'si (%23,3) köyde yaşamak zorunda olmaları ve köy yaşantısının sönüklüğü nedeniyle istedikleri pekçok şeyi yapamadıklarını ve 2'si de (%6,7) istedikleri şekilde eğitim göremediklerini belirtmişlerdir.

Görüşülen 52 denekten 14'ü (%26,9) kadın olmaktan memnun olduğunu belirtirken, 8'i ise (%15,4) cevap vermekten kaçınmıştır.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı gibi, deneklerin yarısından fazlası kır toplum yaşantısı içinde kadın olmaktan memnun değildir. Kadın oldukları için hem ev işleri ve çocukların bakımını üstlendiklerini, hem de işletmedeki diğer işlerde çalıştıklarını ve bu nedenle çok yorulduklarını belirtmişlerdir. Tüm bu işleri yapmalarına karşın denekler, özellikle eşlerinden gereken ilgiyi görmediklerini de söylemişlerdir.

Kır toplum yapısı içinde erkekten daha düşük bir sosyal statüye sahip olmak, erkeklere tamnan hakların pekçoğundan yoksun olmak ve tüm bunlara rağmen evde, tarlada çok yoğun ve ağır işlerde çalışmak; kadınların sahip oldukları statüden memnun olmama nedenleri olarak gösterilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Adana ili Yüreğir, Karaisalı, Karataş ve Kozan ilçelerine bağlı farklı konumlardaki dokuz köyden elde edilen araştırma sonuçlarını, saptanan sorunları ve bu sorunlara ilişkin önerileri şöylece özetlemek mümkündür.

İncelenen köylerde en önemli sorun içme ve kullanma suyu yetersizliğidir. Ailelerin çoğunluğu içme ve kullanma suyunu ev dışından taşımak zorunda kalmaktadır. Bu da kadınlar için önemli bir zaman ve güç kaybına yol açmaktadır. Su sorununu çözmek için, "devlet-köylü işbirliği"ne gidilmesi gerekir. Bu işbirliği sayesinde köylerin ortak sorunu olan "su yetersizliği"ne kısa zamanda çözüm getirilebilir.

İncelenen köylerde kız çocuklarının büyük çoğunluğunun ilkökul sonrası eğitimlerine devam etmelerine izin verilmediği belirlenmiştir. Nitekim denekler arasında ilkökul sonrası eğitimin erkekler için "gerekli", kızlar için ise "gereksiz" olduğu görüşü yaygındır. Bu bakımdan araştırma kapsamına alınan kadınlar arasında ilkökul sonrası eğitimini sürdürmüş olan kimseye rastlanılmamıştır. Özellikle genç kuşakta yer alan kadınlar eğitimlerini sürdürmek istemiş, fakat bu istekleri genelde aileleri tarafından kabul edilmemiştir.

Ayrıca Türkiye'de bugün temel eğitimin daha çok "sosyal amaçlar"ına ağırlık verilmektedir. Ancak köy eğitim programları içinde "ekonomik yön"üne de ağırlık verilmesi fayda sağlayacaktır. Okuryazarlığın pratik ve teknik bilgi öğretimi ile pekiştirilmesi, ev ekonomisi, el sanatları gibi derslerin eğitim kapsamına alınması yararlı olacaktır.

İncelenen köylerde kadınların eş seçimi konusunda "aile büyüklerinin kararı" önemli rol oynamaktadır. Oysa özellikle genç kızlar daha önceden tanıyıp, hoşlandıkları veya tanıştırdıktan sonra bir süre birarada bulunup, görüşebilecekleri kişilerle evlenmeyi istemektedirler.

İncelenen ailelerde yakın akraba evliliklerinin yüksek bir değerinde (%28,8) olduğu belirlenmiştir. Köy toplumu, yakın akraba evliliklerinin doğacak çocuklarına verebileceği zararlar konusunda aydınlatılmalıdır. Bu konuda devlet sözlerine önemli ölçüde güven duyulan diplomalı ebeler aracılığıyla köylere hizmet götürebilir. Ayrıca bu konuda radyo ve televizyondan yapılacak yayınların da önemli katkıları olabileceği gözardı edilmemelidir.

Araştırma kapsamına alınan ailelerin tamamına yakın bir kısmında, evde kocanın sözü geçmektedir. Evde "huzur" ve "geçim" in olabilmesi için, kadınların çoğu kez kocalarının sözlerini dinlemeleri ve onlara boyun eğmeleri gerekmektedir. Diğer taraftan erkek çocukların yetiştirilmesinde baba, kız çocukların yetiştirilmesinde de anne daha önemli rol oynamaktadır.

İncelenen köylerde yaşayan kadınların çeşitli yönlerden ev ekonomisine olan katkıları da belirlenmiştir. Evde en çok tüketilen ekmek, bulgur, salça, yoğurt, turşu, kuru sebze, reçel, peynir gibi gıdaların çoğu kadınlar tarafından yapılmaktadır. Ancak araştırma bölgesinde konserve yapımının pek yaygınlaşmamış olduğu saptanmıştır. Oysa konserve yapımının kadınlara öğretilerek yaygınlaştırılması, sebze ve meyve üretiminin çok daha iyi bir şekilde değerlendirilmesine neden olacaktır. Bu da ev ekonomisine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Ayrıca kadınların çoğunluğu giysilerini evde dikerek, aile bütçesine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Türkiye kırsal kesiminde olduğu gibi, incelenen köylerde de kadınlar ev işlerinin yanı sıra, tarımsal faaliyetlerle de uğraşmaktadır. Özellikle hayvan bakımı kadın işgücüne dayanmaktadır. Ayrıca görüşülen denekler çapalama, hasat ve tohum ekimi işlerine de katılmaktadırlar. Küçük ve orta genişlikteki tarım işletmelerinde eşinin en önemli yardımcısı olan kadın, üretim maliyetlerinin içinde işgücünün payının düşük olmasına da neden olmaktadır. Ancak özellikle kış aylarında kadın işgücü atıl durumda kalmaktadır. Bu atıl işgücünü değerlendirebilmek için köy el sanatları konusuna önem vermek gerekir. Halıcılık ve biçki-dikiş kurslarının köylere getirilmesi çok yarar sağlayacaktır.

İncelenen köylerde yetersiz ve dengesiz beslenme, halk sağlığı açısından sorunlar yaratmaktadır. Ailelerin gelir düzeyleri gözönünde bulundurularak, halkın beslenme alışkanlıkları konusunda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi olumlu sonuçlar verebilir.

Ayrıca görüşülen deneklerin sağlık konusuna ilişkin bazı sorunları olduğu belirlenmiştir. Görüşülen kadınlarda en sık rastlanan hastalıklar, kadın hastalıkları ve sindirim sistemi rahatsızlıklarıdır. Yörede sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, köylere içilebilir nitelikte su götürülmesi ve eksik olan altyapı hizmetlerinin tamamlanması, hijyen konusunda halkın bilinçlendirilmesine çalışılması sağlık sorunlarını önemli ölçüde azaltacaktır.

Araştırma kapsamına alınan köylerde görüşülen kadınların çoğunun (%65,4) doğum kontrolüne taraftar olmalarına karşın, etkin bir aile planlamasının yürütüldüğü söylenilemez. Kadınların doğum kontrolünü genelde sağlık personelinin, özellikle ebelerden öğrendikleri ve ebelerin sözlerine önemli ölçüde uyulduğu belirlenmiştir. Devletin diplomalı ebelerin öncülüğünde, köylere doğum kontrol araçlarını ve gerekli bilgileri etkin bir şekilde götürmesi ve ücretsiz olarak köylülerin yararlanmasını sağlaması, aile planlamasının etkinliğini önemli ölçüde arttıracaktır.

İncelenen köylerde görüşülen deneklerin çoğu (%57,7) kır toplumu içinde kadın olmaktan memnun değildirler. Deneklerin kadın olmaktan memnun olmama nedenleri arasında; erkeklerden daha düşük bir sosyal statüye sahip olmaları, yoğun ve ağır işlerde çalışmaları ve köy hayatının sönüklüğü gibi hususlar gösterilebilir.

"Kır toplum yapısı içinde kadının yeri" kavramı ile ilgili olarak, farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki bireyleri daha geniş ölçüde kapsayacak araştırmalar planlamak ve bu araştırmaları belirli yıl aralıklarıyla tekrarlamak; kırsal kesimdeki ailelerin yaşam düzeylerinin belirlenmesi ve yükseltilmesi, kadınların ev ekonomisine olan katkılarının saptanması ve mevcut sorunlarına ışık tutmak açısından son derece yararlı olacaktır.

ÖZET

Bu araştırmada Adana ili Yüreğir, Karaisalı, Karataş ve Kozan ilçelerine bağlı dokuz köyde toplam 52 kadından anket yoluyla derlenen bilgilerin ışığı altında, kadının kır toplum yapısı içindeki yerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

İncelenen dokuz köy yerleşme şekli açısından "topluköy" görünümündedir. Meskenlerin büyük çoğunluğu tek veya iki katlı olarak düzenlenmiştir.

İncelenen köylerde en büyük sorun içme ve kullanma suyu yetersizliğidir. Ailelerin çoğunluğu (%65,4) içme ve kullanma suyunu ev dışından taşımak zorunda kalmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan köyler, genç bir nüfus yapısına sahiptir ve ortalama aile büyüklüğü 5,6 olarak bulunmuştur.

İncelenen ailelerde okuryazar olanların oranı %82,2 dir. Okuryazarlık oranı erkeklerde (%92,9), kadınlara (%73,3) göre daha yüksektir. Denekler, kendileri gibi kız çocuklarının da ilköğretim sonrası eğitimlerini sürdürmeleri konusunda pek istekli görünmemekle birlikte, erkek çocuklarının "mutlaka" eğitimlerine devam etmeleri gerektiğine inanmaktadırlar.

İncelenen köylerde çekirdek aile biçimi egemendir (%73,1). Eş seçimi konusunda "aile büyüklerinin kararı" halen geçerliliğini korumaktadır (%90,4). İlk evlilik yaşı, kızlar için ortalama 19, erkekler için de 23 olarak bulunmuştur. İncelenen ailelerde yakın akraba evliliklerinin oranının yüksek (%28,8) olmasına karşın, çok eşlilik ve başlık alma olaylarına rastlanılmamıştır.

Aile içi ilişkilerde kocanın otoritesi tam ve mutlak ve anne-çocuk arasındaki bağlar oldukça güçlüdür.

İncelenen köylerde kadınların en fazla yaptıkları yiyecek maddeleri, ekmek ve bulgurdur (% 96,1). Yörede meyve ve sebzelerin kış için saklanması için kullanılan başlıca metodlar; taze sebzelerden salça (%86,5), turşu (%76,9), kurutulmuş sebze (%55,8), salamura yaprak (%34,6) ve taze meyvelerden reçel (%42,3) yapımıdır. Konserveler yapımı yörede pek yaygınlaşmamıştır (%7,7). Ayrıca görüşülen kadınlar, süttan yoğurt (%75,0), peynir (%40,4) ve tereyağ (%30,8) yapmaktadırlar. Evde yapılan bu ürünlerle ev ekonomisine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadırlar.

Kadınların büyük çoğunluğunun (%86,5) evinde dikiş makinesi bulunmakta ve genelde giyim eşyalarını kendileri dikmektedir.

Kadınlar köy içine tek başına ve köy dışına ise, ancak tanıdık birisiyle alışveriş yapmak için gitmektedirler.

Ev işlerinde kadınlara genelde kızları (%75,0) yardımcı olmaktadır. Ayrıca her dört erkekten birinin ev işlerinde karılarına yardımcı oldukları belirlenmiştir.

Görüşülen kadınların çoğunluğu (%69,2) ev işlerinin yamsıra, işletmede

tarımsal faaliyetlerle de uğraşmaktadır. Özellikle hayvanların bakımı kadınlara aittir. İşletmede yaptıkları başlıca işler, çapalama, hasat ve tohum ekimidir. Kadın, işletmede "ücretsiz aile işçisi" statüsündedir. İşletme dışında tarımsal faaliyette bulunarak (%9,6) veya el sanatlarıyla uğraşarak (%7,7) gelir elde eden kadın sayısı oldukça azdır.

Kırsal kesimde yaşayan kadınların, gerçek anlamda boş zamanı yoktur. Köy kadınları işten arta kalan zamanlarını genelde el sanatları (%76,9) ve komşu-akraba ziyaretleri (%69,2) ile değerlendirmektedirler.

İncelenen köylerde sağlık koşullarının yetersiz olduğu belirlenmiştir. Görüşülen kadınlarda en sık rastlanan hastalıklar, kadın hastalıkları (%34,6) ve sindirim sistemi rahatsızlıklarıdır (%19,2). Ayrıca görüşülen kadınların çoğunun (%65,4) doğum kontrolüne taraftar olmalarına karşın, araştırma alanında aile planlaması etkin bir şekilde yürütülmemektedir. Devletin diplomalı ebelerin öncülüğünde köylere doğum kontrol araçlarını ve gerekli bilgileri etkin bir şekilde götürmesi ve ücretsiz olarak köylülerin yararlanmasını sağlaması, aile planlamasının etkinliğini önemli ölçüde arttıracaktır.

SUMMARY

The purpose of this research is to determine the place of women in the rural community. 52 women from nine villages of Yüreğir, Karaisalı, Karataş and Kozan counties in Adana were interviewed.

Settlement type of villages is consolidated (circular). Majority of the houses are one or two flats.

In the research area, the most important problem is insufficiency of drinking and using water. Majority of the families (65,4%) are obliged to carry it from outside of house.

The villages in the research area have young population structure and the average size of family is 5,6.

In these villages, 82,2% of the adult family members are literate. The literate men (92,9 %) are more than the literate women (73,3 %). The women are unwilling to allow their daughters to continue after primary school education as themselves. But they believe that it is absolutely necessary for boys to continue education.

In the research area, nuclear family type is dominant (73,1 %). In the husband or wife selection, the decision of old family members is still prominent (90,4%). The average first marriage age is 19 for girls and 23 for boys. Although, the rate of close relative marriages is found to be high (28,8 %) in the investigated families, no polygyny and bride's price have been encountered.

In the familial relations, the husband has an entire and absolute authority, and the relationship between mother and child is pretty strong.

In these villages, most of the food made by women are bread, and boiled and pounded wheat (96,1 %). In the research area, the main methods used to keep fruits and vegetables for winter are sauce (86,5 %), pickle (76,9 %), pulse (55,8 %), brine vine leaf (34,6 %) and jam (42,3 %). The canned vegetables are not widespread in the research area (7,7 %). In addition, women that were interviewed make yoghurt (75,0%), cheese (40,4 %) and butter (30,8%). They contribute to home economics with foods made at home.

Majority of the women (86,5 %) have sewing machine and usually sew their dresses by themselves.

The women go to shopping alone in the village, and with friends or relatives out of village.

In the houseworks, mothers are usually helped by their daughters (75,0 %). In addition, one out of four men help their wives in the houseworks.

Majority of the women that were interviewed (69,2 %) are engaged in agricultural activities besides houseworks on the farm. Especially, the animal care

belongs to women. The main works done by women on the farm are hoeing, harvesting and sowing seed. The women is in the status of "unpaid family worker" on the farm. The number of women who gain income with handcrafts (7,7 %) or agricultural activities out of the farm (9,6 %) are fewer.

The women who live in the rural areas do not have much spare time. The village women usually spend the time left from work, doing handcrafts (76,9 %) and paying visits to friend and relatives (69,2 %).

In these villages, health conditions are found to be insufficient. The most frequent diseases found were interviewed are women's disease and digestive system diseases. In addition, although the majority of the women interviewed, are in favour of family planning, the family planning in the research area have not been implemented effectively. If the government could take family planning services to the villages in the leadership of the licenced midwives and have the peasants benefit from these services free of charge, this will lead to a significant increase in the effectiveness of family planning.

KAYNAKLAR

- ABADAN-UNAT, N., 1982, Toplumsal Değişme ve Türk Kadını, (N.ABADAN-UNAT, Editör) Türk Toplumunda Kadın, Araştırma, Eğitim ve Sosyal Bilimler Derneği, Ekin Yayınları, İstanbul, s.1-32.
- ADANA TİCARET ODASI, 1984, Adana İli Ekonomik Etüdü, Doğruyol Matbaası, Adana.
- BECK, L., KEDDİE, N., 1980, Women In The Muslim World, Edited by Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London.
- BERLAN, M., PAINYAN, R. M., DENTZER, M.T., 1980, Life and Work Conditions of Women In French Farms, Economie et Sociologie Rurales, Institut National de la Recherche Agronomique., Paris, France.
- BOKEMEIER, J.L., SACHS, C., KEITH, V., 1983, Labor Force Participation of Metropolitan, Nonmetropolitan and Farm Women: A Comparative Study, Department of Sociology, Kentucky University, Lexington, Kentucky, USA.
- DENKER, B., 1977, Yerleşme Coğrafyası-Kır Yerleşmeleri, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2275, İstanbul.
- DİE, 1968, 1965 Genel Nüfus Sayımı-İdari Bölünüş, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- , 1977, 1975 Genel Nüfus Sayımı-İdari Bölünüş, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- , 1989a, 1985 Genel Nüfus Sayımı-Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- , 1989b, Temel Ekonomik Göstergeler- Türkiye, Devlet Planlama Teşkilatı Yayın ve Temsil Dairesi Matbaa Birimi, Ankara.
- DPT, 1970, Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri, Rapor 1, Ankara.
- , 1979, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983), Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Yayın No: 1664, Ankara.
- , 1989, Türk Aile Yapısı- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Ankara.
- GÜREL, A., 1986, Kaçardoğanşalı Modernisierungstendenzen in einem Osttürkischen Dorf, Univ. Hohenheim (Diss.).
- GÜNEŞ, T., ARIKAN, R., 1985, Tarım Ekonomisi İstatistiği, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 924, Ankara.
- ÖZBAŞ, S., 1974, Konya İli Çarıklar Köyünde Aile Hayatı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 513, Ankara.
- PLANCK, U., 1972, Die Landliche Türkei, Zeitschrift für ausländische Landwirtschaft, Heft 19, Frankfurt.
- SARAN, N., 1984, Köylerimiz, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 3222, İstanbul.

- SKAMAY-MEEKS, A., 1982, Women's Role In Farming and Agriculture 1970-August 1982, US Department of Agriculture, National Agricultural Library, Beltsville, Maryland, USA.
- SOYSAL, M., 1989, Adana İlinde Kırsal Aile Yapısı, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt. 4, Sayı. 3, Adana, s.40-53 .
- ŞAHİNKAYA, R., 1966, Orta Anadolu Köylerinde Aile Strüktürü, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 255, Ankara.
- , 1970, Hatay Bölgesinde Köy ve Şehirde Aile Mutluluğu ve Çocuk Ölümü, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 425, Ankara.
- , 1983, Diyarbakır İli Merkez Köylerinde Aile Strüktürü, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 869, Ankara.
- , 1985, Cumhuriyet Köye, Köylü Kadına ve Türk Ailesine Neler Getirdi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara.
- TAN, M., 1979, Kadın-Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No: 204, Ankara.
- TİMUR, S., 1972, Türkiye'de Aile Yapısı, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- TÜTENGİL, C.O., 1984, Az Gelişmenin Sosyolojisi, Belge Yayınları, İstanbul.
- YILDIRAK, N., 1973, Muş Merkez İlçesi Köylerinin Sosyo-Ekonomik Yapı Değişimi, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı bana veren ve çalışmanın her aşamasında yardımcı olan danışman hocam Doç.Dr. Mustafa SOYSAL'a, anket uygulamasında yardımcı olan Ar. Gör. Dilek BOSTAN ve Ziraat Mühendisi Yural ERGÜVEN' e ve araştırmanın yazımında yardımcı olan Sekreterler Sultan BAŞER, Sabahat TARA ve Ayşe ESEN'e teşekkürlerimi sunarım.

ÖZGEÇMİŞ

1964 yılında İstanbul'da doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Adana'da tamamladım. 1982 yılında girdiğim Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümünden 1986 yılında mezun oldum. Aynı yıl Tarım Ekonomisi Bölümünde yüksek lisansa başladım. Halen aynı bölümde lisans üstü eğitime devam etmekteyim.

Yükseköğretim Kurulu
Doç. Dr. Dr. Öğr. Üyesi Marko